

مه‌مک میژ - هه‌مو کوردیکی دلبرین - بیکه‌س و هه‌ژار، جگهر خوین - به میلیون گیان دل توونی - گه‌له‌دیلی له‌ژمار به‌دهر - دل پر که‌سه‌ر، بی‌سه‌روبه‌ر - له‌چنگ خوین مژان راکردو - به‌گیلیان، ده‌برد به‌مردو - لاکه‌لاک، تین‌دا ته‌کاو بوون - به‌ره‌و ئاویک چاوه چاو بوون - ویرای من گه‌ینه‌سه‌ر دراو - به‌رسیبه‌ری فی‌نک و هه‌راو - له‌و ژیر سایه، حه‌ساینه‌وه - ده‌سته‌و له‌حاز بووژاینه‌وه - (بارزانی) ئه‌و سایه‌چه‌وره له‌سه‌رمان، - بوو به‌گه‌وره‌تر، ریبه‌رمان - به‌هیژو‌گور، رای په‌ران‌دین - کورد خو‌رانی پیی‌به‌زان‌دین - بووینه‌نموونه‌ی ئازایی - بووینه‌له‌شکر و هیژی‌خوایی - ئه‌وشه‌نگه‌داره‌ی مسته‌فا بارزانی ناوه، به‌لی‌مسته‌فا بارزانی - هه‌مو کوردیک، به‌قوربانی - (سه‌رچاوه‌ی به‌رو په‌ره‌ی ۲۷ تا ۲۴).

■ پیوسته‌بلین: هه‌ژار ته‌نیا. یه‌ک لایه‌ن نیه، چه‌ندین لایه‌نی هه‌یه:

جاهه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ده‌بی به‌ئاشکرا بلین: هه‌ژار بویر، دلیر، ماندو نه‌ناس، دل‌سوژ، بوژو و یژه‌و و یژوانی پر بیرو هوش و پر ته‌قالاو پرتیکوشان بوو، بوژبان و بوژانه‌وه و بو‌سه‌به‌ستی مرو، به‌تایه‌ت بو مروی کورد.

۲ - هه‌ژار جوانی و خوشیکی هه‌ر شوینه‌وارو ئاسه‌واریکی، له‌راده‌ی راستی ئه‌ودا ده‌دی و بو‌یی ده‌روانی. وه‌له‌گشت قوت‌ناخه‌کانی ژیان و شاعیری خویدا به‌و بیرو بروایه‌وه‌فادار بوو هه‌ر وه‌فاداریش مایه‌وه.

۳ - هه‌ژار هوگری **هونه‌ر بو هونه‌ر بوو**، هه‌ر له‌وی‌وه ئوگر‌داری خو‌یی به‌زمان و فه‌ره‌ه‌نگ و هونه‌ری کوردی و هه‌روه‌ها ئه‌وینی خو‌یی به‌مرو. وه‌به‌کو‌مه‌لی کورده‌واری به‌باشی نیشان داوه، جا‌ئه‌گه‌ر له‌نوسراوه‌کانی چ شیعره‌کانی یا بو‌نوسراوه‌کانی دیکه‌ی به‌وردی بروانین باش بو‌مان رونا و ئاشکرا ده‌بیته‌وه، که‌هه‌ژار تاج‌راده‌یه‌ک له‌بیری باشبونی باری ژیان و ئازادی و سه‌ر به‌ستی نه‌ته‌وه‌ی کورده‌واریدا بووه، هه‌ژار هه‌میشه، چ به‌نوسین یا به‌شاعر و هونه‌وتن و هه‌چ به‌کار و تیکوشان له‌بیری به‌خته‌وه‌ری و باشتربونی بارودوخی سیاسی و رامیاری و کو‌مه‌لایه‌تی و فه‌ره‌ه‌نگی و پیش‌وه‌چونی کورد و کوردستان بووه، جا‌هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌له‌هونه‌و شیعره‌کانیدا، وه‌به‌نوسین و به‌هونه‌ری پرله‌نبو‌غی خو‌یی، وه‌ک چه‌کیک به‌دژی زورداران و مله‌وران و

داگیر که رانی کورد و کوردستان ته‌وانه‌ی (شيعر و نوسراوه کانی خوئی) به کارهیناوه و هونه‌رو زمان و فهره‌نگی زیندوی خولقاندوه‌وشتی تازه‌ی داهیناوه و کردویه‌ته باو بو: کورده‌واری. - هه‌ژار بو زیندو راگرتنی هونه‌ری زمانی کوردی و بوگه‌شانه‌وهو بو هه‌لدان و پینگه‌یاندنی مروفانی و بارهینانی هیژی مه‌عنه‌وی کومه‌لگای کورده‌واری، ده‌نگ و هاواری به سوژی دلسوژی خوئی له به‌رگی واژه‌ی (وشه‌ی) ناسک و تورت و هاوسه‌نگ و هاوده‌نگدا زور به‌رازاوایی ده‌ربرپوه.

۵ - هه‌ژار وه ک پیش‌مه‌رگه و خه‌باتگیریکي شاعیر بو خرمه‌ت به‌نه‌ته‌وه‌ی کورد و کوردستان، وه ئاشکرا کردنی راستیه سیاسی و کومه‌لایه‌تی یه کان، به‌زمانی شیرین و هه‌ست بزوین و پرله سوژی خوئی که‌لکی وه‌رگرتووه،

۶ - هه‌ژار بوئی له زمانی شیرینی وردی شيعر و هونه، بو ده‌ربرینی بیرو باوهر، وه بو چوونه نيومه‌به‌ستی سیاسی و کومه‌لایه‌تی یه کانی خوئی: له شيعر که‌لکی وه‌رگرتووه و شيعری بو ته‌وکارانه هه‌ لپژاردوه، چونکا زمانی شيعر به‌قسه‌ی قسه‌ ناسان: (به‌رترین شیوئی زمانی عاتیفی ئینسانه).

۷ - هه‌ژار ته‌ونده له بیرى ئازادی نه‌ته‌وه‌ی کورد، دا بووه، خه‌لکی به‌دژی زولم و زور هارو ژاندوه و خویشی له ورینگایه‌داتوشی که‌ندو کوسب کردوه.

۸ - باس له‌ژیان و چه‌رمه‌سه‌ریی و به‌سه‌رهاتی هه‌ژار ته‌م شاعیره نه‌مره‌گه‌وره و گرانه، که له وپژه و وپژه‌وانی سه‌رده‌مدا به‌رده‌وام به‌شداربووه، لیره‌دا ناگونجی و ده‌ره‌تانى دیکه ده‌خوازی. ناچار؛ وه‌بیر؛ هینانه‌وه‌ی هه‌ندی بابته که له داهینانی ئاسه‌واری هونه‌ری ته‌ودا شوینی زور‌گیرنگی داناوه، ئاماژه ده‌که‌ین:

۱ - وه‌رگیرانی شه‌ره‌فنامه له فارسی یه‌وه بو زمانی کوردی که ماموستا مه‌سعود محهمه‌د له په‌سه‌ندیدا ده‌لی: (کوردی شه‌ره‌فنامه، بی قورت و گریه‌یه ... هه‌ژار داستانیك ده‌گیریته‌وه، دل‌ومیشکی خوینهر بولای خوئی ده‌کیشی ... نمونه‌یه‌کی، ته‌وتو ده‌خاته پیش چاوی خوینهر که ناسیاوی به‌هه‌موشوین و مه‌لبه‌نده کانی کوردستان و له «اقلیمیه‌تی به‌رته‌سک» خوئی رزگار کردی).

- ماموستا هیمنی ره‌حمه‌تی له‌سه‌ر شه‌ره‌فنامه ده‌نوسی: (من له‌و بروایه دام‌که شه‌ره‌فنامه‌ی هه‌ژار ده‌بی بکریته به‌ردی بناغه بو‌گوردی ته‌ده‌بی ... (۱).

قسه‌ی ئەم دو نوسه‌رو شاعیره وردبین و ناسک و پر له بیری وردو زانایانه، بو‌په‌سه‌ندی شه‌ره‌فنامه‌ی کوردی هه‌ژار به‌سه، به‌لام منیش تکام وایه له کوردستانی ئازاد، شه‌ره‌فنامه خوینی بکه‌نه باو بو‌ته‌وه‌ی خوینده‌وارانی کورد، باشتر به‌زمانی شیرینی کوردی ناسیاوین، وه هه‌م به‌تاریخ و بزای نه‌ته‌وه‌ی کورد ناسیاوترین - هه‌روه‌کوله ۱۳۸۱/۳/۲۳ له یادوریزدانان بو‌ماموستا هه‌ژار له مه‌هاباد ئەمه‌م له موعه‌لیم و کوردی زانه کانی مه‌هاباد داوا کردو له‌به‌ر پرسانیشم و یست به‌رگری ئەم کاره‌ فه‌ره‌نگیه نه‌که‌ن.

۲ - مه‌موزینی حه‌کیم ئەحمه‌دی خانی که وه‌رگێردراوه‌ته‌سه‌ر شیوه و سه‌ر زاری سو‌رانی، به‌راستی ئەم دو‌کاره‌ی هه‌ژار، زمان و وێژه و وێژه‌وانی کوردی بردۆته، دوندی به‌رزی خوینی.

۳ - هه‌ژار له شه‌ره‌فنامه‌دا و له وه‌رگێرانی (یه‌ک له په‌نای خال و سینفری بی‌برانه‌وه - ئاری برا و ارا برا - غیرفان، به‌رامبه‌ری ئازادی - دایه‌باوه‌کی خراوه) نوسراوه‌کانی دو‌کتور عه‌لی شه‌ریعه‌تی به‌فارسی، په‌خشانیکی ئاهه‌نگدار، به‌زمانی کوردی دینته‌گور و نه‌مه‌ش خوینی جو‌ری له هونه‌ره، جاهه‌ر له به‌رته‌مانه ده‌توانین بلین: هه‌ژار گه‌وره‌ترین زانا به‌زمانی کورد و به‌واژه‌جوانه‌کانی و گه‌وره‌ترین نوسه‌ری کورد و گه‌وره‌ترین خزمه‌تیشی به‌زمانی کوردی کردوه و ئەمه‌ش به‌راستی خوینی بیری نه‌ته‌ویییه.

□ هه‌ژار ده‌ردو‌که‌سه‌ری خوینی به‌وینیه‌کی جوان له زمانی شه‌ریعه‌تی یه‌وه ده‌رده‌بری ده‌لی: که‌ده‌لی: «به‌لی داگیرکه‌ره‌کانمان، رسق و زوری به‌ره‌کانمان ده‌خون و نایانه‌ویی»

۱ - به‌راستی ئەو نوسراوه‌سه‌ره‌تایه‌که هیمن له‌سه‌ر شه‌ره‌فنامه‌ی کوردی نوسیویه‌تی، خوینی

شاکاریکی وێژاوه‌ری و ئەده‌بی‌یه (شه‌پۆل).

خوښناسين، تاواكاسين، بووان خاسين، ئهوان ده ترسن تى بگهين، له داوبه ريبين و پي بگهين، تاي فيكرو بيرنه بهرين، تاله خو مان بى خه بهرين، بووان مانگايين، ئه سپين، كه رين، باره بهرين، شيرمان ده خون، بارمان ده كه، سوارمان ده بن و غارمان ده ده، له سه بهردودارمان ده ده».

ديسان روده كاته لاوه كان و كا كه و ناوه زي له قسه كانى ده رده برى و ده لى: «بالاوه كانمان و شيارين، دوژمن بناسن، به كارين باهاو كارين، له لاسايى خو رزگار كه: له داگير كه رخو قوتار كه، بابو رين، بائازابن، پياوى خو بن، پياوى خوابن: له حهق خوازي رانه وهستن، ته نيا پشت به خواوبه نه ته وهى خو بيان بهستن، هه ريه كه، شياوى په رهستن، ئه و پيش خودايه، هوى بوون و مانمان ئه، يه كه يه، ئيتر هه رچيكي تر هه يه خاله، له په ناي ئه و يه كه، خال و سيفرى بى برانه وه.

□ ئه م كارانهى هه ژار به نبوغى زاتى ئه نجام دراوه و فه ره ننگ و زمان و هونه رى كوردى، پي غه نى كراوه و شه رده فنا مه ي پي وه رگير دراوه و شه رحى ديواتى مه لاي جزيرى پي راسته و پاسته كراوه.

- روژيك له زانينگه ي تاران له كو ريكدا به ويته ي ميزى گرد (كو رى مي رى به جه غز)، يه كى له زانايان به زمان و ئه ده يى فارسى وتى: «سه عدى، حافزو فيرده و سى توسى) پيغه مبه رى شيعر و قسه ن.» يه كى وه جواب هات ئه ي نيزامى گه نجه وى كورى ره ئيسه ي كورد چيه؟ له وه لا و ترا ئه و خوداي شيعر و قسه يه. -

به راستى ئيمه يش ده بى بلين: هه ژار خودان و خوداي شيعر و قسه ي زمانى شيرينى كوردى يه.

۴ - ماموستا، هه ژار، به شى كردنه وهى ديوانى عارفى ره بىانى مه لاي جزيرى ئه و كاره (عيرفانى يه) وه ره وه ها به وه رگيرانى چارينه كانى حه كيم عومه رى خه ييام به كوردى ئه وه مان باش بو رون ده بيته وه كه هه ژار به نبوغى زاتى به راز و ره مزى عيرفان و فه لسه ناسياو بو وه. چونكا به بنج و به ناوانى ئه و دوانه دا روچو وه و به و په رى ساده يى و ئاسانى ئه وهى ته فسير كردوه و ئه مپيشى هيتا وه ته سه ر زمانى كوردى روژباو.

۵ - له نەزم و پەخشانی منالاندا! تو بروانه ئەم نمونە: وە ک ئەیزان، هەموو دەسی پینج قامکی هەس: توتە و براتوتە، بالابەرزه، قامکی شادە، قامکە گەورە. هەبو نەبوو دودەست هەبوو، یە ک شین بوو یە ک سور، قامکە کانی پەنجە ی شین. دايم و دەرەم لیک دوربون؛ خو پەسەند و ناجور بوون.

قامکە گەورە ی ورگزل، تەو زەل و تەپ و فل، ئاشنا ناخوازم، لە لاوازن جیاوازم، خەینی ئەهات شادە، ئە یوت: بەسیە ئیفادە، توتوت ئەسپ کوژە، من ناوم دوشاو مژە، نازدە کا بالابەرزه، کی وە ک من جوان و تەرزه؟

خشل و خەمل و لەرزانه، شیاوی بالابەرزانە، براتوتە، وە بوڵە، ئەنگوستیلە ی لە کوڵە، ئیژی من دەوڵە مەندم، ئیتر وە چی دەروەندم «دەر بەندم» توتە ی پوڤخە کە ی پوتە، کورتە بالای روتە، سەری دە بەر، خو ی ناو؛ لەم ناو بیکەس ماو، پینج قامکی سورلە و لاو، بالیان پیکە وە داە. لە پەنای یە ک وە ک برا، گشتی قیت راو ستاو، بە هەر وە ز کار دە کەن. پیکە وە داربار دە کەن، بە هەر قامیکی شین دە گەن، شە پلاغە ی لی دە دەن، زلە ی شینیان هاتە بەر، چت خوارگە ترش و چوئەر؟ دایانە بەر پی لە قە. تالیان بری نە قە (نقە و وستە) - بالابەرزیان لەم لاو، لە بەر یە ک ئە کیشاو، دولە خواری، دولە سەری، وە ختا بوو جیتی دەری، براتوتە روت کریا، ئەنگوستیلە ی بریا، قیلیان دەروی هەلساوی، هەرمابوو کونی چاوی، توتە کە شیان دوزی یە وە؛ وە ک توپ دە یان قوزی یە وە، ئە گریا دالکە مردم، ویلم کەن، من چە کردم؟ توتە کە فته سەر زەوین، ئە مجار سورە کان رەوین، شینە کان هاومالی، دلیان سوزیا وە حالی، وتیان: ئیمە ی خو پەسەن. خو مان خو مان کردە پەن، هەتاوا لیک بلاوین. ئە شێ سەر بی گلاوین. لە مەولا یە کتر دە گرین، وشیار و ئازا دە ژین تانە مرین، کوریکیان بەست وە ک برا، پەیمانی یە ک بوون درا، سورە رەچاویان کردن، زو شالوویان بو بردن، شینە کان وە قینە وە، پیشیان لی برینە وە، دەس کرا بە گەف کردن، دە گەل خو بەسەف کردن، شین خو یان خر کردە وە. ناو لە پیان پر کردە وە، سازیان کردمستە کوڵە، بوئە ستاندنی توڵە، هەر وە سورە ورا دە کا، توژ و خوڵ بەبا دە کا، نەنزانی پینج ئەنگوست. یە کتر بگرن دە بنە مست، دەمی زوردار دە شکینن، توڵە ی، خو یان

ده ستین.

بیری نه ته ویی هه ژار لهم چهن دیره دا زور جوان رون ده بیته وه و بویه کبون بانگه وازیه تی.

□ ئەم جووره وه رگیان و نوسینه، خوئی جوژی گشگیری (موجیزه) یه و بویه کبون بانگه وازیه تی، هه ژار مردوی یه کبونه.

هه ژار له سالی ۱۳۰۰ ی هه تاوی له دایک بووه، جا دوا ی گه یشتنه ته مهنی خویندن، له خزمهت باوکیدا و له فیڕگه و حوجره ی مه لا و فه قیی یان دا، دده سی کردوه به خویندن. که به وه فاتی باوکی توشی که ندو کوسبی زور بووه، به لام میرانه و خو راگرانه له کار و تیکوشان، رانه وه ستاوه، ههر چهن جار و بار له تاوان هاواری لی هه ستاوه و به دهم ناله وه، نالاندویه تی: «چه پگه ردی گه ردون: گهران کوشتمی - نه زان په رستی بوآن کوشتمی، - ههر چه و سانه وه ی بی حه سانه وه - ئە ی مردن: له کوئی؟ ژیان کوشتمی.»

هه ژار له ۱۳۶۹/۱۲/۳ ی هه تاوی بارگهی به ره ولای خودا تیکناوه وله شاری عیلم و زانین و هونه ر په روه ری مه هاباد نیژراوه.

۱ - هه ژار له (ئاله کوک) دا له سالی ۱۳۲۴ کومه له شیعیکی جوان و ره نگینی چاپ کراوه، که ئە وه خوئی سه ره تایی شاعیری و هونه وتنی ئە وه بووه - بیری زال به سه ر ئە وه شیعرانه ی هه ژار دا، زور تر سیاسی و دژی ملهوران و داگیر که رانی کورد و کوردستانه. وه سه بارهت به ئازادی نیشتمانی کورده واری به رابه ری قسه ی کردوه، ئە وه کومه له شیعرانه ی پروته ژری یه، له دادو هاوار و سه ره نجدان به بابته قوول و ورده کانی ئە وه ده می کورد و کوردستان وله و شیعرانه ی دا خه لکی کوردی هان داوه، تا به مافی خوئی زیاتر ناسیاو بکاو بو ئازادی و مافی ره واو به رامبه ری خوئی تی بکوشی و بخروشی.

دیاره له سه رده می مه شروه وه له ئیراندا، ئە م جووره شیعر و تنه، بوته باو، جا ئە وه یه هه ژار له کومه له شیعی جوانی (ئاله کوک) دا شیعی لای لایه که شا کاریکی بی وینه یه و له سه ر پایه ی فولکلور و داب و ده ستوری کورده واری یه، وه بو مناله و بوته گورانی یه کی به

سوژ و رامیاری، جائه ویه دهنگ خوشانی وه ک (محهمه د ماملی، خه لیل سه دیتی،
عهزیز شاروخ و خاله قی) و زور هونه روه ری دیکه یش به دهنگ خویندویانه و موسیقای
کوردیان پیی غه نی کردوه، ئەمه یش به شیک له و شیعره بهرزو پرواتایه:

... ژیر به وه رولله ی ژیرو جوانم   له داخی لانک ده گری ده زانم
ده لئی بوچه سته م؟ بوچه سته به سته م   به و به ند وحه یسه من جه سته خه سته م
له نیو کورد نه بی ده سرازه نیه   ئەو به ندو قفل و قه رازه چیه؟
کورم من بیرم له تو زیاتره   ده سرازه و لانک بت بی چاتره
هه ی لای لایه رولله لای لایه   گوئی بگره پیت بلیم له بهرچی وایه؟ (۱)

۲ - هه ژار له وه گێراندنی چارینه کانی عومه ر خه پیام: به زمانی کوردی زور
سه رکه و تووه، ته نانه ت له باری ناسکی بیروخه یال و ته روپاراوی زمان، وه هه روا له
بابه ت به یانی واژه ده برین و قسه و وتار زور له عومه ر خه پیام باشتر و زیاتر سه رکه و توته
دوندی سه ره سه ری، هونه و شیعر و هونه رودا هینانیکی تازه و نوئی به کار هیناوه، شته که ی
دوبات نه کردو ته وه، به لکو ئەو په ری په ری شیعی له خولقاندنی په یف و شیرینی و اتا له
واژه و وشه ی جوان و ره نگین دا به یان کردوه، جا ئەوه یه: له باری زمان ناسی و واتا
ناسینه وه ناتوانین بلین: وه رگێر دراوه (ته رجه مه یه). به لکو ئافراندیکی بی وینه و نویه و
گیان و روچه که ی له بهر چاو گرتووه، بی ئەوه ی له واتا و مانا ئەسه له که، کلابو بی یالای
دابێ، چونکا هه ژار له و چارینه کوردی یانه دا، گه یشته ته ئاستیک له وزه و ده سه لات،
له واتا ئافراندکه سه ره رای و یکچون. جیاوازی بنه ره تیشی له گه ل شیعره فارسی یه کاندا
هه یه.

زور جارن هه ژار به ته عبیری جوان و خولقی نه ره و دلنشین و شیرین، بیری رامیاری:
«سیاسی» و کومه لایه تی ئاویتیه ناوه روکی شیعره کانی خه پیام کردوه و واتای تازه و

نویی داهیناوه، هه‌روه‌ک‌ئهم‌چارینه:

رابویره‌به‌سه‌ر‌به‌رزی‌به‌نان‌و‌ئاویک
 له‌م‌ژینه‌که‌هه‌ر‌ده‌میکه‌دیت‌و‌ده‌روا
 مه‌ر‌دایه‌تی‌مه‌فروشه‌له‌پیناو‌تاویک.
 ئهم‌جوژه‌بیره‌سیاسیه،‌خو‌ی‌باشترین‌به‌لگه‌یه،‌که‌هه‌ژار‌گشت‌ته‌مه‌نی‌پر‌بیرو‌پر
 به‌ره‌که‌تی‌خو‌ی‌به‌بیری‌نه‌ته‌ویی‌و‌کورد‌خوشه‌ویستی‌ئاویته‌کردوه‌و‌خو‌ی‌پیه‌ماندو
 کرده،‌چ‌له‌روژگاری‌سه‌ره‌له‌دانی‌کو‌مه‌له‌ی‌[ژیکاف]‌و‌کو‌ماری‌سالی‌۱۹۴۶
 کوردستان‌له‌شاری‌مه‌هاباد‌و‌چ‌له‌زه‌مانی‌ئاواره‌بونه‌وه‌که‌چۆته‌کوردستانی‌باشور‌و
 به‌غدا‌و‌عی‌راق‌و‌سوریه‌و‌لوبنان،‌وه‌گیرسانه‌وه‌ی‌هه‌ژار‌له‌راپه‌رینی‌ئه‌یلول‌به‌راپه‌ری
 ژهنال‌مسته‌فا‌بارزانی‌راپه‌ری‌که‌بیری‌نه‌ته‌وه‌ی‌کورد،‌وه‌نیشه‌جیی‌بوون‌له‌شاری
 که‌ره‌ج،‌نیزکی‌تاران،‌تا‌وه‌فات‌کردن‌بو‌ده‌م‌و‌کات‌و‌ساتیکیش‌له‌بیری‌نه‌ته‌وه‌یی‌و
 خزمه‌ت‌کردن‌به‌زمان‌و‌فه‌ره‌ه‌نگ‌و‌قورئان،‌ویژه‌و‌ویژه‌وانی‌کورد‌و‌نه‌ته‌وه‌که‌ی
 خو‌ی،‌غافل‌نه‌بو‌وه‌و‌له‌وانه‌دور‌نه‌که‌وتوته‌وه.

□ به‌لگه‌ی‌رون‌و‌ئاشکرا‌له‌سه‌ر‌ئه‌وه‌ی‌که‌هه‌ژار‌بیری‌نه‌ته‌وه‌یی‌هه‌بو‌وه‌و‌له‌سه‌ر‌بیری
 نه‌ته‌ویی‌خو‌یشی‌زور‌سوربو‌وه‌و‌هه‌روا‌بیری‌نه‌ته‌وه‌یی،‌زوریش‌کار‌کردوته
 سه‌رمیشک‌و‌بیری‌هه‌ژار،‌جا‌له‌و‌رینگایه‌دا‌زور‌بیری‌کردوته‌وه،‌که‌چ‌بکا‌و‌چون
 خزمه‌ت‌به‌نه‌ته‌وه‌که‌ی‌بکا‌تاسه‌ر‌که‌وی،‌ده‌توانین‌به‌مجۆره‌ئاماژه‌یان‌پیی‌بکه‌ین:
 ۱ - ئاواره‌بوونی‌هه‌ژار،‌له‌زید‌و‌خاک‌و‌نیشتمانی‌با‌و‌با‌پیرانی‌و‌ده‌ردو‌رنج‌کیشان‌و
 ده‌به‌ده‌ری.

۲ - بو‌ژاندنه‌وه‌ی‌زمان‌و‌فه‌ره‌ه‌نگ‌و‌هونه‌ری‌کوردی‌به‌سه‌رنج‌دان‌و‌ورد‌بو‌ونه‌وه‌له
 میژو،‌که‌له‌پور‌و‌ویژه‌و‌ویژه‌وانی‌کو‌نی‌کوردی‌به‌زمانی‌خو‌ی،‌وه‌ک‌ئاسه‌واری‌حه‌کیم
 ئه‌حمه‌د‌خانی‌(دیوانی‌مه‌موزین)‌که‌له‌شیوه‌ی‌زاری‌کرمانجی‌سه‌رو،‌هیناویه‌ته‌!‌سه‌ر
 شیوه‌ی‌کرمانجی‌خواروه

۳ - ورد‌بو‌ونه‌وه‌له‌دیوانی‌عارفی‌ره‌بانی:‌مه‌لا‌ئه‌حمه‌د‌جزیری‌که‌به‌شیوه‌ی‌کرمانجی
 خوارو‌به‌باشترین‌شیوه‌شه‌رحی‌کردوه‌و‌واتا‌عیرفانیه‌کانی‌شی‌کردوته‌وه.

- ۴- وه رگیڕانی شه‌ره‌فنامه له فارسی یه‌وه بۆسه‌ر زمانی کوردی.
- ۵- نوسینی قاموسی کوردی به‌ نیوی هه‌نبانه بۆرینه.
- ۶- نوسین و دانانی ئاله‌ کوک.
- ۷- چیشتی مجیۆر.
- ۸- وه‌رگیڕانی چارینه‌کانی حه‌ کیم عومه‌ر خه‌ پیام.
- ۹- بو‌کوردستان
- ۱۰- به‌ره‌و موکریان
- ۱۱- به‌یتی سه‌ره‌مه‌ر (: تواج و ته‌شه‌ری کوّمه‌ لایه‌تی‌یه).
- ۱۲- ته‌رجه‌مه‌ی قورئان به‌ زمانی کوردی.
- ۱۳- هۆزی له‌بیرکراوی گاوآن.
- ۱۴- وه‌رگیڕانی (پنج‌انگشت ... له‌فارسیه‌وه).
- ۱۵- وه‌رگیڕانی تاریخی ئه‌رده‌لان. له‌ فارسیه‌وه.
- ۱۶- وه‌رگیڕانی ۴ سپاره‌ی دوکتور شه‌ریعه‌تی بۆسه‌ر زمانی کوردی.

وه ...

ئه‌و کاره‌ فه‌ره‌نگیه‌ گرینگانه‌ی هه‌ژار بوونه‌ ته‌هۆیی ده‌ وڵه‌ مه‌ندی زمان و فه‌ره‌نگ و هونه‌ری کوردی و هه‌روا شیوه‌زاره‌کانی کرمانجی سه‌رو، وه‌ کرمانجی خوارویشی به‌یه‌ک گرتوون و له‌یه‌کتر نێزیکتری کردوته‌وه‌ تابه‌لکو خۆینه‌واری کورد، سه‌نج بده‌ته‌ سه‌ره‌ر دوشیوه‌ که‌.

□ دونیر Doner، زاناو بیروردی ئوروپایی ده‌لی: گرینگترین هۆکه‌ ئوروپا به‌نیوی کیانی موته‌جانیس و شوپندانهر، که‌به‌ خویداهات و ده‌رکه‌وت و سه‌رکه‌وت به‌مجۆره‌ بوون:

- ۱- هه‌بونی زمانی لاتین ۲- ته‌ده‌بیاتی کوّن ۳- روناک‌بیران: یا ئیئتیلجنسیا، که‌ له‌ سه‌ده‌ی سێزده‌ی زاینی یه‌وه، له‌ زانکۆکانی هاو وینه‌، ده‌سیان کرد، به‌ده‌رس و وانه‌گوتنه‌وه‌.
- هه‌ژار ئه‌وئینسانه‌ زاناو دلسۆزه‌ی کوردیش، به‌و کاره‌ فه‌ره‌نگیانه‌ی خۆی، و پستویه‌تی

له‌و رینگایه‌وه‌کیانی مۆته‌جانیس بو‌نه‌ته‌وه‌ی خو‌ی سازبدا و نه‌ته‌وه‌ی کوردیش بتوانی به‌ره‌و ئامانجی خو‌ی بروا و سه‌رکه‌وی.

□ دونیر - ی Doner ئوروپایی ده‌لی زمانی لاتین به‌هوی ئه‌وه‌ی زمانی دینی و حه‌قیقه‌تی دینی و زمانی ئینجیل و زمانی لاهوتی کلیسا بوو، جو‌ری قیداسه‌تی په‌یدا کرد، به‌سه‌رنجدان به‌رابوردو ئه‌ده‌بیاتی کو‌نه‌وه، وه‌هه‌رواگرینگی دانیشی به‌حال و زه‌مانی رابوردو، ئیستاو حالی، پینکه‌وه‌گریدا.

ئیمه‌یش ئه‌گه‌ر جوان به‌وردی سه‌ره‌نج بده‌ینه‌کاره‌فه‌ره‌نگی به‌کانی هه‌ژار باش بو‌مان رون و ئاشکرا ده‌بی، هه‌ژاریش به‌وه‌رگیرانی قورئان بو‌سه‌ر زمانی شیرینی کوردی، ویستویه‌تی جو‌ری قیداسه‌ت به‌زمانی کوردی بدا - وه‌به‌وه‌رگیرانی شه‌ره‌فنامه‌له‌فارس‌یه‌وه‌بو‌زمانی کوردی، وه‌ئه‌وه‌که‌دیوانی مه‌موزینی هیناوه‌ته، سه‌رشویه‌ی سو‌رانی و شه‌رحی دیوانی مه‌لای جزیری به‌وشیوه‌کردوه، ویستویه‌تی میژوی کورد و کوردستان، وه‌ئه‌ده‌بیاتی کونی نیوکورده‌واری به‌شیوه‌ی روژ باو، بگه‌یینیته‌خوینده‌واری خو‌ی و ئه‌ده‌بی کوردی پی‌غنه‌تر و پی‌پته‌وتر و یه‌ک‌گرتوتر بکا.

□ به‌لگه‌یی دیکه‌له‌سه‌ر ئه‌وه‌که‌هه‌ژار بیری ته‌ته‌وه‌یی هه‌بووه، وتنی ئه‌م شیعه‌جوانانه‌یه:

که‌ده‌لی: هه‌رکوردم:

به‌ده‌ر به‌ده‌ری یان له‌مالی خو‌م	له‌خاکی عه‌ره‌ب له‌ئیران و رو‌م
کو‌ک و پو‌شته‌بم، روت و ره‌جال بم	کو‌شکم ده‌قات بی: ویرانه‌مال بم
ئازاورزگار بم شادان و خه‌ندان	یان زنجیر له‌مل له‌سوچی زیندان
ساغ بم جحیل بم بگرم گویی سوانان	یان زارون‌زار له‌نه‌خوشخانان
دانیشم له‌سه‌ر ته‌ختی خونکاری	یان له‌کولانان، بکه‌م هه‌ژاری
کوردم و له‌ری کورد و کوردستان	سه‌رله‌پیناوم: گیان له‌سه‌رده‌ستان
به‌کوردی ده‌ژیم به‌کوردی ده‌رم	به‌کوردی، ده‌یده‌م وه‌رامی قه‌بم

بو کورد، دیسان زیندو، ده بمه وه
یا که به شیعر ده لی:

کوردستانی جوان ئەی نیشتمانم
له ده ست بیگانه دهرت ده هیئیم
رو له ی ئازای کوردستانم
بو سهر به خوی گهلم
من رو له ی کوردم، بو نیشتمانم
له ری شورشا خویئیم ئه رژیئیم
زور شه رمه بو من کورد ئازاد نه بی

رونای چاوم، ئارامی گیانم
پیشمه رگه ی تو م و توله ت ده ستیئیم
دو ژمینی دا گیر که رانم
به ختی ده که م مال و گیانم.
سهرم دا ئە نیئیم ئە به خشم گیانم
ئالای ئازادی پیی، ده رهنگیئیم،
گهلم وه ک گه لان دلی شاد نه بی.

***

گه لیک پیویسته زانست و خویندن
گه ل خویئنده وار بی قهت ژیرنا که وی
چینی تازه ی کورد به خویئنده واری
ده توانم بلیئیم ئەم جو ره ها وارو بانگه وازاته ی هه ژار بو ته هو که له کوردستانی روژ
هه لات (ئیران) ئەو هه مووه خویئنده وارونوسه رو شاعیره کوردانه به به وینه ی خود
جو ش، سهر هه لدهن و گول بکه ن، ئیتر به ریژه وه.

له روژی ۲۳/۳/۸۱ له شاری مه هاباد یاد و ریزدانان بو ئوستاد هه ژار له سنه مای
ته ربیه ت دانرا و بو منیش سوخه نرانیان دانا بوو که دوای هه ندی قسه کردن له بابته
هه ژار، رام گه یاند که پتر له چل ساله له تاران و له زانکو دهرس ده لیمه وه و سهر و کارم
له گه ل ئوستادانه، ئوستادانی زانکو تاران مه گیرانیان به ته رجه مە ی قانونی کوری سینا
ده کرد یانه یانزانی یانه یان توانی ته رجه مە ی بکه ن، به لام هه ژار هه م زانی و هه م توانی

وه‌ری گێڕیته سهر ئه‌و فارسی‌یه ساده و ره‌وانه، ده‌ی جائیوه‌ش به‌رپرسیانی کار و باری ورمی و مه‌هاباد، به‌خاتری هه‌ژار که قانون و چه‌ند کتییی هیتاوه‌ته سه‌ر زمانی فارسی لایه‌حه‌یه‌ک، سازده‌ن . بی‌نی‌نه تاران تا زمانی کوردی به‌رهمی له‌فیرگه و فیرانکو و زانکو کاندا بخویندیری (واصل ۱۵ و ئەصلی ۱۹ ی قانونی ئەساسی) ئیجرا کری، ئه‌گه‌ر ئیوه‌ئهم کاره‌ بکه‌ن ده‌وله‌ت زوتر ده‌س به‌کارده‌بی . هه‌روا له‌ موعه‌لیمه‌ به‌ری‌زه کوردی زانه‌کان، داوا ده‌که‌م هه‌روه‌کوله تاران شانامه‌ خویتی هه‌یه، ئیوه‌یش شه‌ره‌فنامه‌ خویتی به‌ کوردی شاری مه‌هاباد دانین تا هه‌م خو‌تان باشتر به‌ زمان و می‌ژوی کورد ناسیاوبن و هه‌م خه‌لک و لاوان و گه‌نجانی فیربکه‌ن و تکاشم وایه به‌رپرسیانی شاری ورمی و شاری مه‌هاباد به‌ری ئهم کاره‌ نه‌گرن، به‌لکو یارمه‌تیان بدن . هه‌روا وتم: بو‌داین کردنی وه‌حده‌ت و دوستی چلو‌ن له‌ شاری (قومه‌وه) فه‌رماندار بو‌شاری مه‌هاباد دینن، له‌و کوردانه‌ی که جیی باوه‌ری کو‌ماری ئیسلامی‌یه، بیان که‌نه فه‌رمانداری ئه‌وی . سه‌رکو‌مارخاته‌می چه‌ند جار، رای گه‌یاندوه «ئه‌گه‌ر کورد نه‌بوای مه‌علوم نه‌بوو، ئیرانی ئیستاجلو‌ن ده‌بوو، ئیسلام و ئیران مه‌ره‌ونی کورده» ده‌ی ئه‌گه‌روا یه‌با (ئەصلی ۱۵ و ۱۹ قانونی ئەساسی) هه‌رچی زوتر، ئیجرا بکری تا دل‌ی کوردانی پیی خوش بکری . هه‌روا وتم ئه‌ی بازرگانانی ورمی به‌ قسه‌ی روزنامه‌کان، ئیوه‌ له‌ ماوه‌یه‌کی که‌مدا که‌ نو‌مایشگای کالاتان له‌ شاری هه‌ولیردانا بوو (۵۵ میلیون دولار) بابه‌تی فرۆش و سو‌دی کالاتان به‌ده‌س هینا بوو، ده‌ی خو‌ده‌زانن هه‌ژار مریدی ژه‌نرال مسته‌فا بارزانی رابه‌ری که‌ بی‌ری نه‌ته‌وه‌ی کورد بوو، جاده‌ بوو چه‌ن که‌س له‌ نوسه‌ران و شاعیرانی هه‌ولیرتان بانگ بکردایی تا دوستی و وه‌حده‌ت زیاتر بچه‌سپایی . هه‌روا وتم ئیمه‌یان له‌ ته‌وریر برده‌ سه‌ر (مقبرة الشعرا) مرو‌ وای ده‌زانی چو‌ته‌ لای زیندوان، به‌لام لیره‌ له‌ مه‌هاباد که‌ ده‌چیه‌ سه‌ر مه‌زاری (مقبرة الشعرا) دل‌ت ده‌گیری، له‌ به‌ر هاتوو چو‌ی میوانان بریکی پیی رابگه‌ن . له‌ و سه‌فه‌ره‌دا چه‌ن دانه‌ له‌ کتییبه‌ نوسراوه‌کانی خو‌م دا به‌ کتیب‌خانه‌ی یانه‌ی فه‌ره‌ه‌نگ و ئیرشادی ئیسلامی و زانکو‌ی ئازادی ئیسلامی شاری مه‌هاباد . جه‌نابی دوکتور پی‌روت ئه‌حمه‌د نو‌بنه‌ری حوکومه‌تی کوردستان له‌ تاران هاتبووه‌ ئه‌و کو‌ر و کو‌بو‌نه‌وه . له‌

تاران هوه من و صلاح سوۆران و چهن كهسى ديكه له جاميعهى كوردانى موقىمى مهركهزه وه هاتبونه ئهوى. ههروا له ياد وزيردانان بو سه ييد مهحمودى گولشهنى كوردستانى كه له روژى ۸/۵/۱۳۶۱ له شارى سنه دانرا بوو به شداريم كرد. ههروا له كوئنگرهى ريزدانان بو سه روگى نه مرو هيژا ژه نرال مستهفا بارزانى رابهرى كه بىرى نه ته وهى كورد، كه له تالارى نيوگه لانى دهنگ و رهنكى ئيران له ۱۰/۱۲/۸۰ و يه كى مارسى ۲۰۰۲ى زاینى دانرا بوو به شدار بووم و سوخه نرانيشم كرد كه له روژنامهى برايه تى دا له چاپ دراوه، به لام ئيران هه والى ئه و ياده پيروزهى رانه گه ياند. بوچى نازانم، ههروا كاك نيچيرفان بارزانى سه روگى حوكومه تى كوردستان به سه روگايه تى دهسته يى له راميارانى كورد، وه ك هوشيار زيبارى به ده عوتى ئيران هاتبونه تاران له گه ل ره فسه نجانى و شه مخانى و وزير ئيتىلاعاتى ئيران قسه يان كردبو و بو مايه ي ۱۲ روژ له مانگى سپتامبرى ۲۰۰۲ى زاینى تا ۲۴ى ئه و مانگه له تاران بوون، ئه م هه واله كوردستان تيوى له روژى هه ينى له سه رشه وى شه مه ي ۲۸ سپتامبر به هوى و شيار زيبارى راگه يندرا. دوكتور محمد صالح ئىبراهيمى (شه پۆل) ئوستادى زایننگه ي مذاهب اسلامى تاران. ۱۸ ئوگوستى ۳۰۰۲

یوسف و زوله یخا

ده بی بلین: ئیمه مانان ئە گەر بە وردی بو تەرجه مه و تەفسیری ئایاتی قورئان بروانین و تیی بفرکین مه بهست و سوژه گه لی زورمان دەس ده که وی که ده توانین باشترین و ته واوترین خه زینه و گه نجینه ی و یژاوه ری و ئە ده بی و هونه ری بو خوومان و بو زمانه که مان به دی بهینین و سازی به دین و له وانه باشترین و عالیترین شوینه وارله هه موجوره چریکه و چیروکی ئە ده بی، ئە خلاقی و کۆمه لایه تی گیرا و دل لاوین به دی بینین و بیان خولقیین که ته مه ن کورت نه بن و به لگو ته مه ن درپژین و چه ندین سه ده به سه ر زمانانه وه بمیننه وه و خو راگرن و خو بنونین.

به یه قین له و یژاوه ری و ئە ده بی هاو خولدا، هیمان مه به ستی کۆنه و که و نارای به ره ی مرو ف، چ نیشتمانی یا جیهانی و نیوگه لانی به سه ر مه به ست گه لی دیکه دا بو وینه مه به ستی تازه و نو ی که له نیو ترینه کان و قه تار یا فروکه و بالۆینه کان، وه یا له په راوه خانه کانی شاره گرینگ کانی دنیا داهه ن، تی ده په ری و ده بورئ و له و شوینانه دا ده س پئی ده کری و به ئە نجام ده گا، گیرا تر و دل لاوین تر و پر خو زیار تر بی. سه ره تای ده وه ری تازه بونه وه ی ئە ده بی ئور و پا و رونسانس یش به که لک و هه رگرتن له م جو ره مه به سه ته کۆنه و که و نارایانه، وه شه رح و ته وسیفی ئە م جو ره، وه شیوه حیکایه ت و ئە فسانانه ی خویانی روم و یونان و ولاتانی دیکه سه ری هه لداوه و پیگه پيشته وه.

باشترین کتیبی ده ق و بلاوک و هۆنه و نه زم و شیعی ئور و پا هه ره ئه وانه ن و له م سه رچاوه و کانه له بن نه ها تووه ی چریکه و چیرو کانه ی نه ته وه و هۆزه جو را و جو ره، کان و سه ر چاوانه، ته ر و پارا و کریا ون و بنه ره تی په ره گرتن و په ره پیدان و پیشخستی و یژاوه ری ئە وه ده ورانه ش له سه ره ئه و بنه ره تانه دانریاوه و قایم و پته و کریاوه.

له چاخ و خولی ئیمه ماناندا که گو ریان و چونه پیشه وه له و یژاوه ری ئیسلامی تازه و نویدا پهیدا بووه و په یدا ده بی و نوسه ری، هه ستیاری له تابه تی و جه غزی تابه تی دیته ده ری و که و توته ده س کچان و کورانی قوز و لاوی بیرو ردی، خاوه ن هونه روده که و یته، ده س

گہنجان و لاوان و گہورہ کچانی ہونہ روہر و ہونہر دوست، وہ خوئی کیشاوتہ جہ غزی گشتی و لہ تابیہ تی ہندی کہ سان دہر چوہہ، بہ لام دہ بی بلین: کہ ہیمن ویزہ و ویزہ وانی نہ گہ یشتوتہ دست گشت مرو فیک، ہل بژاردن و گول بژیری مہ بہست لہو روداوانہی کہ لہ قورٹان داہہ یہ، روداوی میژوی، دینی، ٹولی، مہ زہہ بی، ریباژ، رچہ بی و ہئہ فسانہی رابوردوان، خوشہ وستی، و ہ برہوی بی وینہ پیدادہ کەن.

بہ و شیوہ شیوایہ، دہ توائن بلین: ہیمن تابہئہ مروکہ پراوہ و نوسہر بوٹافراندن و ہدی ہیمن پیدانہ بووہ وئہوہی واہہ یہ بوچینی تابیہ تہ، نہ ک بوگشت بہرہی مروف. بہ لام بیروئہ ندیشہی ٹیلہام ہیہر، و ہ داستانہ کانی قورٹان لہ نیو قاپ و قاپیلکہی تہ لای و عہ جبات ہیہری ئہو، کہ چروپری ٹیلہام و وہ حی بوقلہم بہ دستانی گہنجان و لاوان و نیونجی سالان بہ دیاری دینی، پرشینگ دانہوہی دنیای وہ حی و پەرہ گرتنی ٹیلہام لہ دل و دہرون و بیرومیٹشک و ہستی پرهست و بہ ہستی ئہو جوہرہ قارہ مانانہی دنیای ویزاوہری و ہونہروئہ دہ بی دینتہ جوٹش و خرؤش و پیل و شہ پؤل دان. مہ بہست ئہو قارہ مان و قلہم بہ دستانہی والہ یہ ک شہونمی ریز و جوان وورد و لہ تیف، زہریا و دہریا دہ خولقین و لہ کہ موسکہ یہ ک و زہرہ یہ کی درہ خشان، جیہانی پروتہژی لہرہنگ و جوار و جوڑی و اتاوئہ دہب دہ خولقین و مہ بہستی رازاوہ و دلگیر و دلرفین بہدی دہ ہیمن. ئیمہ شیت و شہیدا و ویلی ئہم جوہرہ شیوہ بہدی ہاتوانہ و گیرودہی ئہ و ٹافراندانہ یں.

کوڑ و کوڑان و کوڑیلکی کورده واری ئہم سہر دہمہی ئیمہ زیاتر نیازی بہ ٹافراندن و بہدی ہیمن ہہ یہ، ہر وہ کو، حہ کیم ئہ حمہدی خانی، جزیری، حہ کیم مہ ولہوی کورد، خانای قوبادی، نالی و وہ فای و مہ لا پە ریشان و ئەرکہ وازی و سہ یید صالح ماہی دہشتی و سہی یاقو ماہی دہشتی کرماشانی ... کہ جہانیکیان سازدا، ئہم بیروباوہر و نہخش و رولہ ئہ بی لہ نیو چینی گہنجان و لاوان و پیرانی نہ ناسراو دا بوئی بگہرین و بولہ چاپ دانی ئاسہ واریان بکوشین تا شیرنی زانستیان بنوشین. ئیمہ نیازمان بہم شیوہ نور پرژتانه و بہ وانہ ہہ یہ وا جوان و روناک تیریز و نور دہاویژن و پرشینگ دہدہن.

قورئان ئەم که لامه ئاسمانی یه، له م باروبابه تانه وه بۆ بیرکردنه وه و تی فکرین سهه
چاوه ی زیاتر ده نیتته بهردهس خونیه ران و هونه روه ران و ئه ده ب دوستان و ویتزه و
ویژه وانی به راستی.

به هیوای سهه که و تنی دوستانی قورئان خوین و هونه ر دوست و ئه ده ب خوشه وستی به
راستی و تیکۆشه ر، هه ره ئه و که سانه ی که وه حی و ئیلهام به توندی ده گرن و پته و رای
ده گرن و به گشت نوره کانی یه وه، نوره پر هیتز و پیتزه کان و پرشینگه رهنگا و رهنگه کانی
یه وه، له نیوکۆر و کۆمه لدا نور و تیریتز و پرشینگ ده هاوین تابه رپی به ره ی مروف
روناک راگرن و عیلم و هونه ر و نور دانه وه زاتر بخه نه بره و، تائیمه ش بتوانین گره و
به ینه وه له جیهان نیو بانگ بکه ین.

یه کیگ له و مه به ست و سوژانه، که قورئان به (احسن القصص) وه به (احسن الحدیث)
نیوی ده با، چریکه و چیرۆکی هه زه تی یوسف پیغه مبه ره که له کورده واریدا به یوسف
و زوله یخا به ناو بانگه. (۱)

سه ره تای داستانی یوسف و زوله یخا به بلاۆکی زمانی کوردی:

شهوی نوری روی یوسفی سهه روهه   وه ک روژی روناک ئه بی شوعله وهه
درگای ره حمه تی بوکرایه وه   چوار به شی جوانی بو ئه و مایه وه
ئادهم ئه مه ی بیست به کامه رانی   یوسفی بانگ کرد نایه سهه رانی
ئهم نازداره یوسفی زه مان   نه مامی باخی یاقوبی که نعان

(۱) (شه پۆل) دواي ته رجه مه و ته فسیری کردنی قورئان به زمانی کوردی و چاپ و بلاو بونه وه ی

له سالی ۱۳۷۶ ی هه تاویدا، ته رجه و ته فسیری سوره ی یوسفی به کوردی ئه نجام داوه و ئهم

چریکه یشی به ده ق و بلاۆک به زمانی کوردی به جیا سازداوه

ئه بی به شاهی خاوهن تهخت و تاج فه قیروهه ژار به و ئه بن موحتاج^(۱) هزره تی یاقوَب (ع) دوا زده کوری بووه بهم ناوانه: رویل، شه معون، یه هودا، لای، نه فثایل، جاد، دان، زبالون، یه شخهر، ئه شهر، یوسف و بنیامین. ئه م دو کوره (یوسف و بنیامین) له راحیل ژنی دوه می یاقوَب بون، راحیل دوا به دوا ی له دایک بونی بنیامین، وه فاتی کردوه و له سهر زگ چووه.

جادوای مردنی راحیل، خوشکی یاقوَب هاته لای براکه ی و پی و ت: یوسف بسپیره به من تاباش ئاگام لی بی و پهروه ده ی بکه م، جا چون یاقوَب یوسفی له دله وه له هه مو کوره کانی زیاتر خوَش ده ویست، به خوشکی و ت: ناتوانم له یوسف دوربم، ئه بی هه مو روژی یوسف بینم و تیرو پر به دل یه ماشای بکه م، و از له م قسه بینه، خوشکی یاقوَب له وه لا مدا پی و ت: من هه مو روژی جاری یوسف دینمه وه لای تو تیرو پر بی بینی و بو ی بنیری و تاسه ی خو تی لی بشکینی و سوکنایت پی بی.

یاقوَب که زانی خوشکی زور پی داگر تووه، رازی بو تا یوسف بباته لای خو ی، به م جو ره یوسفی دا دهس پوری و له بن چاوه دیری ئه ودا مایه وه و پهروه رده بو، خوشکی یعقوب به پی به لینی دراو، روژی جاریک یوسفی ده برده وه بو لای یه عقوبی باوکی، دوا ی چه ندی یه عقوب به خوشکی خو ی و ت: ته وانی دوری یوسفم نیه ئیتر وازی لی بینه و رای مه گره لای خو ت و بو م بینه وه، بالای من بمینته وه، خوشکی یه عقوب که له و ماوه دا زور ئوگری یوسف ببو، نه ی ده توانی یوسف بداته وه به یه عقوب، که و ته بیری ئه وه ی جاریک بدوزینه وه تا به لکو یوسف لای خو ی را بگری، له و سه رده مه ی دا و اباو بووه و حو کم کراوه که ئه گه ر که سی شتی له که سی بدزی، ئه و دزه به بنده یی و غولامی لای خاوهن کالا قه تیس راده گیر دری.

ته ماشاکه ن هه ر ده لی ناری بو ئه م مه به سته ی فه ر مو یه تی:

(۱) یوسف و زوله یخای محمد امین چاپی ۱۹۸۰ ای ز

به مه و لا گهر له مه و لا دل به قوربانت نه بی
 نابی
 به دل گهر دل موطیع و به نده فه رمانت
 نه بی
 که سی مه قصودی که سبی ده وله تی
 قوری حه قیقه ت بی غولامی بوغولامانی غولامانت نه کا نابی
 خوشکی به عقوب پشستیندی یادگاری له مالدا هه بوو و هوهی له ژیر جلکی یوسف به سستی
 به پشت یوسف هوه و کردیه هاواروبانگ که پیشتینده که م که هی باو و باپیرانم بووه،
 بردویانه، جا چون نه و پیشتینده یان له ژیر جلکی یوسف له پشت نه ودا دوژی یه وه،
 یوسفیان کرده غولامی پوری که خاوه نی کالا، یانی پشستینده که بوو.
 به م جوړه خوشکی به عقوب یوسفی لای خوئی راگرت، به لام زووری پئی نه چوو که
 خوشکی به عقوب مرد و یوسفیان هیئاوه لای به عقوبی دل و دهرن که بابی بابی.
 به عقوب ههرله سه ره تاوه زووری یوسف خویش ده ویست و دلی به یوسف دابوو، نه م
 نوگر بونه سات به سات و روژ بوژ روژ زیاتر تین و تاوی ده گرت و نه وینداری یوسف ده
 بوو، تا نه و شوینهی، تاویک یا ده میک نهی ده توانی له یوسف دور بی، یاله و غافل بی،
 شه وانه یوسفی لای خوی ده خه واند و ده سستی ده کرده سهرین بوئه و و چریکه و
 چیروکی بوده گیرایه وه.

شعیر

توتی شه کهر نویش راز ریزه ی شه کهر بهی سان حیکایه ت ئاوه ردوه ده فته ر
 فهوج نوئه وشه و گرگرمه گریا زرزر زیل ره ننگ ره حمه ت مه زریا
 مه لاییک جوخ جوخ خیزانه و اشان ههریه ک جه که و که ب شه معی نیاشان
 موشته ری ئاوه رد، عوتارید وه شه ست فهله ک جه په روین، عوقده ی
 که مه ره به ست دلیل ئیحسان په یاپه ی شه وشه و
 ماما وه که نعان نه و، شه و به سه دده و یوسف عه تر خا و نه سهر داش نه چه م
 بهی روخته تی (راحه تی) حال چه م نیا

وهههم
 گوڤاد کهرد ریژاش خهندهی شه کهر ریژ
 ستیژا جه خهوف تاسش بهرده وه
 تا یوسف دیدهش گوڤاد کهرد نه خاو
 موجیب نه چیشهن شه کهر خهندهی تو؟
 که واکیب یازده جه سههه بین جیا
 ته عزیزم و ته کریم به جا ئاوهردهن
 وهس
 ئه گهر ئیخاو ئیخوان بزنانان
 هزار کینهی سهخت چه نی تو دارهن
 په نهت مه نمانان به زودی عهزاب
 بابو، نه سیحدت کهردهش به ته دبیر
 خاصش وات: ئه وشه خس نامی و دیاری
 مه بو، جه سههه دگوش به یو، بویه رو
 یوسف پهی با بو حیکایهت وانا
 گهلو براکانی یوسف که دهیان زانی با وکیان دل و گیانی داوه به یوسف و تیان: سهیره ئیمه
 بههتیز و به وزهترین و کارو باری ژیانی باو کمان ده بهین به ریوه که چی یوسف لای
 باو کمان خو شه و یست تره، ئه وه بووه هوئی ئه وه براکان سه بارهت به یوسف سه سودی
 بهین و سه سودی وه ک خو ره ئه وانی ده خوارده وه و تالیواری براکوشتن رای کیشان،
 ئه وه په ده لاین: ئه گهر له ئاگری سه سودی بهرگری نه کری، به ره ی مروف ئاگر ده دا و
 ده یکاته قه قنهس.

(۱) کتیبی ئابین و ئه وین یا یوسف و زولهیخای کوردی چاپی ۱۳۶۱ هه تاوی په ره ی ۱۲۰ (شه پۆل)

به لئى ئازيزان شه وئى له شه وان يوسف له خه ودا ديتى و امانگ و روژ و يازده شه ستيزه سوژدهى بۆده بهن، بۆسوژيا كه له خه و راجه نى ئه و خه ونه ي كه شه و ديوى بۆ به عقوبى باوكى گيڤرايه وه و ته عبيره كه ي له باوكى ويست.

يه عقوب به يوسفى وت: رۆله كوژر په ي دلّه كه م! نه كا ئه وه بۆ براكانت بگيڤرته وه، چونكا به بيستى ئه وه حه سوديت پي ده بهن جاله بهر حه سودى ده يانه وئى ئازارت بدنه و له نيوت بهرن. ده بيژن خالتيك (خوشكى دايكى يوسف) ژنه هه وه له كه ي يه عقوب قسه كانى به عقوب و يوسفى گوڤى لئبو، جابراكانى يوسفى له و خه ونه ي يوسف ئاگادار كرد.

جا براكانى يوسف تى گه يشتن كه يوسف له وان زياتر سه ر ده كه وئى، چونكا بهر له وه يش يه ك دو خه وى له و چه شنه ي ديوى، ده بى ئه وه يش بزائين كه يوسف له بارى زمان ته روى راوى، پيگه يشتن و تيگه يشتن، جوانى و جوانچاكي زۆر له بان ترو له بارتر بو، يوسف زۆر خوشيڪ و له بهر دلان بو.

براكانى يوسف كه ماوه يه ك له وه و پيش رقيان له يوسفى برايان هه لگرتبو و به دل ناخوشيان ده ويست، وه به ئاگاداربون، له و خه وه يش ئه ونه ي ديكه رق و قينيان لى به دل گرت و ئاگرى حه سودى دلى گرگرتوى ئاوانى نيل داو پر به دل لئبران به هه ر جوڤريڪ بۆيان بلوئى يوسف له بهر چاوى يه عقوبى باوكيان دور بخه نه وه و له نيوى بهرن. ئه وان بۆ به جيى گه ياندنى نه خشه ي خوڤيان ئه وه نده يان باسى جوانى و نه خشينى و گيڤرايى و دلرفينى ئاو وهه واي ده روده شت بۆ يوسف كرد و قسه ي وه رزش و گه رده ش و خيڤر و خوشى و گالته و گه پي خوڤيان له كه ژو دول ر چياو كئو بۆ ئه و براچكو لا نه يان گيڤراوه، دلى يوسفيان كرد به ئاو، يوسف زۆر ئه ويندارانه له براكانى خوڤى ده ويست تا به لكو ئه ويش بهر نه سه يران و گه رده ش و وه رزش.

براكانى يوسف كه چاوه روانى شتى وابون، ده ره تانيان په يدا كرد تا به يوسف بلين: له باتى ئه وه ي له ئيمه. بخوازي كه تو له گه ل خوڤمان به ينه سه يران بۆ كه ژو كو، برو له باو كمان ئيجازه بگره تا بتوانى له گه لمان بيى بۆ سه يران.

يوسفى نازدارو نازنه ين به دلئىكى پر له خه فته و ئه وين چووه خزمه ت باوكى و داواى

کرد تا له گه‌ل براکانی بی نیرینه سه‌یران بوگه ردش و وه‌رزش و براکانیش له باوکیان ویست تائیجازه‌ی یوسف بدا. له ته‌ک خویمان بی‌هن بو دهر و ده‌شت تا، هه‌ندی خاوی له‌ش و لاری خوئی دهرکا و چاوی به‌که‌ژ و کیو بکه‌وئی و هه‌وای تازه و خوش هه‌لمژی و تیرتیر له‌و چیمه‌ن و دیمه‌نی سه‌وزه‌زاره، هه‌ندی هه‌لبه‌ی زئی و دابه‌زی.

یه‌عقوب له‌سه‌ره تاوه نه‌ی ده‌ویست نه‌و کاره بکا، به‌لام کاتی دیتی یوسف و براکانی له‌سه‌ره نه‌وه سورن و پیی داده‌گرن، یوسفی داده‌ست براکانی، به‌لام له‌دله‌وه به‌خه‌م و خه‌فه ته‌وه ده‌کوئی، به‌ده‌نگی پره‌وه، قاوی له‌کوړه‌کانی کرد، ئاگانان له‌یوسف بی، به‌ته‌نیا به‌جیی نه‌هیلن، براکانی دوا‌ی نه‌وه‌ی به‌لینان دا، که به‌باشی ئاگانان له‌یوسف ده‌بی و ساغ و سلامه‌ت ده‌ی هیننه‌وه بو‌لای یه‌عقوبی باوکیان، ریکه وتن و به‌ره و چیمه‌ن و دیمه‌ن و سه‌یرانگا جووین، وه‌ئابه‌مجوره یه‌عقوب له‌زاروکی دلبه‌ندی جوئی بووه و ئه‌م جیا بونه‌وه سالیانی سال دریره‌کیشا.

براکانی یوسف تا‌نه‌و ده‌مه‌ی له‌دیمه‌ن و سیمای پاکی باوکیان دیار بون له‌گه‌ل یوسف به‌برایانه و چاک و خیر و خوشی ده‌جولانه وه و ئه‌ویان ده‌کرده‌قه‌لاندوشی خویمان و قسه‌ی خوشیان بو ده‌کرد و له‌گه‌لیدا ده‌م به‌بزه و پیکه‌نین بون. به‌لام هه‌ر نه‌ونه له‌روانگای یه‌عقوبی باوکیان دور که‌وته‌وه‌و که و تنه‌نهنی و له‌به‌ر چاوی یاقوب گوم بیون، ده‌ستیان کرد به‌بی فه‌ری و یوسفی ناز دارو کوړپه‌ی دلی باوکیان، له‌قه‌لاندوش خسته‌خواری، هه‌ر یه‌که له‌وانه به‌له‌ونی یوسفیان ئازار ده‌دا و سیخورمه‌یان لی‌ده‌دا، وه‌ک سینکونجکین سی کونجکینیان پی‌ده‌کرد، نه‌وه‌نده یوسفیان له‌م لا بو‌نه‌ولا‌هه لبری و هه‌لیان ده‌بری بو‌لای یه‌کترین و له‌یوسف گرژو قه‌لس و توره‌ده‌بون، یوسف خه‌ریک بو‌غش بکا‌وله‌ئاره‌قی ره‌ش و شیندا خه‌فه‌بی و نه‌فه‌س بریبی، هه‌ندی له‌براکان هاتبونه‌سه‌ر نه‌ویرو را تا یوسف به‌و جوړه‌بکوژن و له‌نیوی به‌رن، به‌لام یه‌هودا به‌کوشتنی نه‌و دژ بوو رای‌گه‌یاندکه‌نابی یوسف بکوژری، من‌نایه‌له‌م یوسف به‌وله‌ونه بکوژن. براکان یه‌ک ده‌نگ رایان‌گه‌یاند نه‌ی چاره‌چی یه‌؟

یه‌هودا و تی: له‌رینگای میسر چال‌او‌یک (بیریک) هه‌یه‌که زوربه‌ی کاروانیان بو

که لک و ره رگرتن، له ئاو له وئ بارگه و بنه ده خهن و راده وهستن بو پشودان، باشر وایه یوسف بهرین بیخهینه نیو ئه و بیره، تا به لکو کاروانیانن که له و یوه تی ده پهرن یوسف له وئ ده رهیننه ده رئ و له گه ل خو یاندا بیبه نه ولاتی دیکه، به مجوره هم نیمه کاری خو مان کردوه و یوسفمان له بهر چاو باو کمان گوم کردوه و هم خو مان رزگار کردوه و خوینی، یوسفمان نه ژاندوه، تا خوینی ئه و داوینمان بگری.

براکانی یوسف پیشنیاری یوهودایان به سه ند کرد و پیکه وه به تیکرا یوسفیان برده سهر ئه و چالاوه و کراسه که یان له بهر یوسف دارنی و به ته ناف رو یان هیشته نیو ئه و پیره و له سهر سه کو ی نهینگه ی تاقچه ی به رده می ئاوی چالاوه که دانا و له کاتی گه رانه وه بو لای به عقوبی باوکیان کار ژیله. به کیان سهر بری و کراسه که ی یوسفیان به خوینی ئه و کار یله خویناوی کرد و بردیانه وه بو یه عقوب.

حه زه تی یه عقوب که بی سه برانه جاوه روانی گه رانه وه ی یوسف و کوره کانی بو، کاتی روانی و زانی که یوسف له نیو برا کانیدا نییه و یوسفی نه دی پرس ی یوسفی کورم کوا، چ به لایه کی به سهر هاتو وه؟ برا کان کراسه خویناوی یه که ی یوسفیان داده ست یه عقوبی باوکیان و رایان گه یاند که گورگ یوسفی برد و خواردی.

یه عقوب به بیستنی ئه و قسه ناخوشه بیهوش که وت، به لام دوا ی ئه م دیو و ئه و دیو پی کرد نیکی زیاد، دوا ی چهن کاوینگ، هاته وه سهر خو و به هوش هاته وه، دوباره له بابته یوسفه وه پرس یاری کرد، کوره کانی یاقوب له وه لامدا وتیان:

نیمه له دهشت و ده ر له نیو چیمهن و دیمهنی سه وزه زاردا خهر یکی کایه و گه مه و تیر ئه ندازی بوین و یوسف مان له ژیر سیبه ری داریکدا دانا بو که گورک له نا کاو هی رشی برده سهر یوسف و ئه وی به که لپه در ی و گرتی و بردی و خواردی.

یه عقوب کراسی خویناوی یوسفی نابان چاوی و دهستی کرد به گریان و له قولپه ی گریانی دا، ئه وه نده گریا تابیحال که وت و تحیل بو.

□ نوکته ده لین له وه ده مه ی دا که ده یان ویست یوسف بخه نه نیو چالاوه که یوسف له قافای پیکه نینی دا، برا کان لایان و ابوشیت بو وه له ترسان وای لیها تو وه بیان وت بوچ وای پی ده

که نی وتی: به خوّم ده که نم، چو له ونکا سهر دهمه ی وا له مائی بوم کاتی روانیمه به ژنو
بالا و هیژو دهس و باز و له ی ئیوه زور شاد بوم و به خوّم وت: که سی ئەم هه موه برادهس و
مه چه ک به هیژا نه ی هه بی چ باکی له که ندو کو سپی روزگار ده بی، له و دهمه ی دا
ته وه سول و ته وه کولم له خوا بری و به غه فله ت پشتم به ئیوه به ست ته وه یه خوا به ده ست
ئیه و ئاوا توشی مه ی نه تی کردوم و ئیوه بونه ته موّته و ملوژم، که و ته وه بیرم بوچ و اغافل
بوم و له قاقای پیکه نینم داو که و تمه وه بیر خوا و به دل تیگه بیم پشتیوانی به راستی ههر
خوایه و ههر ته ویش له م ئاژاوه رزگارم ده کاوسهرم ده خا و تیم ده گه یینی و پیم ده گه
یینی.

□ قورئان ده لی (قال انی لیحزّنبی ان تدهبوا به - وائی اخاف ان یاکله الذئب)

یاقوب وتی: به دو ده لیل پیم خو ش نییه یوسف به رن یه که م تابی دوری یوسفم بنیه،
دوهم ده ترسم ئیوه له بهر کایه و گمه له یوسف غافل بن و گورک بیخوا به داخه وه
کوره کان له م قسه ی دوهمه ی باوکیان ته لقینی به دقه ری فیربون و به درو گو تیان: گورگ
یوسفی خواردوه - ته فسیر زانان و تو یانه: ئەم جوّره تاوانه ی یه عقوب خیلافی ئەو لایه و
بوئی وای نه و تو وه تا کوره کانی فیری ئەو قسه و باسه بن (شه پوئل).

شعبیر

شه وئی له شه وان یوسفی شیرین دل و دهرونی هاتبوه نالیین
سه ری نایه وه یوسفی بهنده له پرخه ی خه ودا زوهاته خهنده
یه عقوبی باوکی پرساری کرد له و

وتی: له خه و ما ئه ی باوکی سهروه ر یازده ئەستیره ی جوان و شوعله وه ر
سوجه دیان ده برد هه مویان ته و او به رامبه ر به من دم بینی به چاو
وتی: رو له گیان ده خیل و هاوار ئەم خه وه له لای که سن نه که ی ئینره ار
جادوای ته وه ی براکانی یوسف به و خه و نه یان زانی و تیان:

خه یالی وایه که بی ته ئەسوف گشتمان سوجه ببه ین ئیمه بو یوسف

ئیمەیش بە زەحمەت ھەم بە دل ریشی
بەشە و لەمالا ھەم پاسەوان بین
ھەتا کو بکەن تە دبیری بە جۆش
ئە مەجا بو خەوتن روشتنەو ھە مال

جەفەوق داستان ئیدەش کەرد ئاغاز
بە ک شەو نە خە لۆت مە جلیس نیاشان
لوان صەف کیشان نە دەور بەعتوب
فسانە و ئەفسون پەریش نەوازان
نە چیرجەیران، رەعنا غەزا لآن
ئارو بگیلمی پە ی راحەتی حال
گا تەماشای تیپ لالە و یاسەمەن
گا خەندان و شاد ئەو شیر مەنۆشیم
کوودە کەن، کوودە ک مەیلەو بازی یەن
وات: یە پە ی یوسف هیچ نییەن سەواو
یە کێ جە گورگان دەردندی قاتل
جە ئیش گورگان زەحمەت بە یو پیش
واتەن ئە ی سەرورە صاحبو عەقل و فام
دە ھەتەن وە گورگی جورئەت نەداریم

یا غورەند دیو نە کۆه قاف بو
مە بو سەرنگون عەرصە ی کارزار
رەضا داد یوسف لوا چەنی شان

جادوای ئەو ھ یوسفیان برد، جادوای ئازاردان، و یتیان بیخەنە ئیو چالایکە وە:

یوسف دانشی بە کەیف و خوۆشی
لە دەشتا بە روژ ئیمە شوان بین
جاکو بونەو بە کەیف و خوۆش
ھەمو رازی بون بیخەنە ئیوچال
یوسف و زولە یخای محەمەد ئەمین.

راوی ریوایەت شوو ھەمە کە ر راز
چون ئیخوان پە ی قە صت یوسف نالاشان
بە سینە ی پرکین دل پرچە ئاشوب
بە یانسان کەرد ھەر گۆنە رازان
بشین بە سەیران سپای گولالان
عاجزین نە کونج یا نە ی تەنگ مال
گا سەیر جەیران چەریدە ی چەمەن
گا شیر نە پستان میشان مە دویشیم
یوسف ویش بە ی کارخەیلی رازی یەن
بەعتوب ئید ئەژنی پیشان داجواو
مە ترسوون دوربای بکەر دیش غافل
پەنەش بیاوو وەنەش بدویش
ئیخوان گرد یە کجار ئامان وە کە لام
مەر ئیمە یە کسەر روبا کرداریم؟
گورگ خوۆ هیچ ئەرشیر نە روی مە صاف
بو

جە زەرب چنگال شیران دلدار
بەعتوب چون ئەژنی ئەفسون وانی شان

په سەندشان كەرد پەي دەفع ئەو ماھ
 عوریاں بی نەتەن چون شاخ سەمەن
 ھەرموش پەي ئەندام ئەو بی بە صەد نیش
 ووستشان نەئەو جە نیمە را دا
 جیایی نەئەو شوژ پەرنە ژەند
 لوا نیش تە فەوق سەنگ سیای سەخت
 دەر دەم بی وەکان گەوھەر سیارەنگ
 شو راو بی بەئەو شیرین تەر جە قەند
 رەوشەن بی چون روژ ئەو چای تیرە و تار
 حوللەي نور ئەفشان جەصونع سوبحان
 ویم وەلوتف ویم مەداروۆت نیگاہ
 مەنیشوۆت وە تەخت شاھی وە بی خەم
 سەرئە فگەندە و خوار گشت نە خاک
 حال ویت لیشان پە نھان مەداری
 یوسف ئید ئەژنی فاریغ بی جە خەم
 ئیخوان یە کا یە ک چون یاوان بە و چاہ
 گرتشان بە زوژ کەندەن بەرگ تەن
 رەسەن بەستشان جە موی بز میس
 ئاویژان کەردەن ئەوسا بە چادا
 سەنگی نە ما بەین ئەو چای پەرگەزەند
 یوسف چون شاھان صاحبو تاج و تەخت
 جە یومن قودوم ئەوشای پەرھەنگ
 جە شیرینی راز شوری شیرین خەند
 جە نور روخسار خورشید زەر گار
 حەق فەرما جو برەئیل لوا بەریزان
 فەرما وەدلگیر مەنیشە نە چاہ
 پایەت مەسازوۆن ئەعلا نە عالەم
 ئیخوانت یە کسەر مەکیانوۆ وەلات
 پات
 یە کیە کئی جە فا پیشان مەشماری
 پوشا حوللەي نور نیش وە خاتر جەم^(۱)

دەر ھینانی یوسف لە چالوو

بولبول نە ئی باغ شیرین بەرگ و شاخ
 سی روژ ئەو خوەر شید جەھان بیی رەشە
 ون
 ئە و غونچەي لە تیف گولبەرگ گولشەن
 چون ماھ نەخشەب نە چاہ نە خشەب
 پە نھان بیی نەو چاہ جە روژا بەشەب

(۱) ئایین و ئەوین: یوسف و زوله یخای کوردی چاپی ۱۳۶۱ پەرەي ۱۲۹ تا ۱۲۴.

مه حمهل بهرئامه خوئش كاروانئ
 بارو وه بيرون گولدهستهئ جه نور
 بار به نديشان كه ردپهئ ميسر مه سكه ن
 چه مان وه نورهش ره وشه ن كه رده بيئ
 خه بهر شي به ميسر به قه ول مه شه ور
 غه زالهئ خوتان ره فيق راشه ن
 نه وره پس نه مامئ ساوائ سه رفراز
 ئه خته رئ نه بورج خويبي دره خشان
 ديدهئ روزگار نه ديه نش وه چه م
 سوچيا نه شه وق چون تاوئه خگهر
 بشو كاره وان كه رو تهماشا
 بزانو چونه ن په سه نديدهئ وئش
 پهئ ديده نئ روي غه زالهئ ريضوان
 ئيشراق ئه نوار، هوئش و فامه ش به رد
 باره ش وه ده رگاي شاه جه هاندار
 شيوه شيرينان جه مين گرهئ شه م
 هه نئ باوه ران پوئل پوئل سه ركه شان
 زه ركه ش قه بايان صاحيو ژاژو فه ر
 صف بدن وه لاش غولامان شا
 يوسف پهئ خه ريد به هاش بيوكه م
 گره و جه شوعلهئ خورشيد به رده وه
 وات حه قودومه ش مولك نيل ئاباد
 ئه و گول نه گولشه ن چيدهئ من بيا

به نام ئيزد فه روخ زه مانئ
 شيرين جوانئ پهئ ئاو پرشوئر
 قافللهئ سه نكين نه مولك مه ديه ن
 ئه و جوان نه چاش بهر ئاوه رده بيئ
 چون ياوان به ميسر نه ريحال دور
 واتشان ماليك ياوا جه مه ديه ن
 نه وچه جه وانئ چون غيلمان ناز
 شيرين جه مائلئ خورشيد ره خشان
 مه هوئش نيگارئ شيوه شوعلهئ شه م
 چون ئه ژني سولتان ميسرئ ئي خه بهر
 فه رما تاعه زيز ره وان بوئه را
 بيونو يوسف ئه و به ديدهئ وئش
 عه زيز روئ ئاوه رد په رئ كاره وان
 وه خستهئ نيگاي روي ره شك قه مه ر
 كه رد
 واته ش به ماليك عه زيز سالار
 فه رما وا خسان ميسر كه ران جه م
 به رگوزيدهئ ئيل سپاي مه هوئشان
 غولامان خاص كلاو كه مه ر زه ر
 تائه و رو يوسف مه يو وه ده رگا
 وه شوخي خاصان جه بين جام جه م
 پيراهه ن به نازجه تن كه رده وه
 نه چه رخ نيل ره نك هوريزا فه رباد
 صه دشه لاي نه جاش ديدهئ من بيا

شا ٿه و رو ڄه شهوق دیدار ٿه و ماه
چون صه در زهرین نشت نه ته خت زهر
یوسف وینهی ماه یاوا به مه نزل
مالیک به یوسف ئیشاره تهش که رد
تو ڄوه رشید بورج ٿه وچ نازه نی
هور داره په ردهی زه رکهش جه
روخسار

یوسف نیقا بهش جه رو ڄه رده وه
به وینهی ڄوه رشید ره وشن ته ره جه شه مع
واتشان یاره ب کیهن ئی دل به ره؟
قه مه ره

□ ده لاین کاتی زوله یخا چاوی به یوسف که وت شیّت و شه یدای بو.

ساقی بو وه به زم فیدای جامت بام
موطریب بدهر ناب وه ٿه و تار عود
نه غمه ی ڄوهش ٿاهه نگ په ریم بوانه
یوسف نه سهر کار شاهیش قه راره ن
خامه ی شه که ره ریژ ریژه ی شه که ره چین
چون یوسف په ی میسر ٿاماجه راوه
زوله یخا ٿه زینش سه نای زه ریغهش
زوله یخا دامان هه و ده ج گوشا که رد
وه خستی نیگا که رد، ده رده م شناسا
ریژنا ٿه سرین فهغان که رد به جوش

دل به ره بو وه لام فیدای نامت بام
موغهننی وه سوژ ٿاهه نگ داوود
پیتم بدهر جامی و گیانم بستانه
زوله یخای نازدار نه ئی انتظاره ن
پاسه ریژ نان ئی راز شیرین
مه شه ور بیی وه سه مع سهر کار شاوه
ته عریف شوله ی شیوه ی شه ریغهش
ته ماشای ڄوه رشید جه هان ٿارا که رد
سهر سام بیی جه شهوق نه جا ته واسا
هور کیشا فه ریاده، به رلوا جه هوش

ئیدن ئەقل و هوّش جە دەستم بەردەن
 زولہ یخای مەحبوب رەعنای بەرەند پوّش
 دوّش
 ئەوسا پەیی تە رتیب دەست وە ھەم ئاوە
 رد
 خارای خوتەن یاف تورمەیی فەرەنگ
 شار
 نوقل و نەبابت موھەبیا تە مام
 جە مەعز بادام حە لوای شار چین
 مورەبای لەزیز، دەوای لوقمانی
 خوھشگەوار
 ھەمیشە ئەو قات حازری نە خوان
 سوخەن پە رازان شیرین ریوایەت
 وە ختّ ئە و نازار شەیدای دل پرجوّش
 وەرئزە رازان قەدەم بە ردشان
 زولہ یخا چالاک قوفلیّ داش نەدەر
 گەھوھەر
 جە ئاموشۆ رەفت بە ستە بیی گوزار
 نیابۆ دەستش وە دەست جانان

ئیدن من وە میسر ئاوارە کەردەن^(۱)
 موشک جچین وەفە رق بار موشک وە
 وە ختّ جە دیدار یوسف بە ھەرە بەرد
 جە دیبای زەرین سیم تان وەزەر تار
 بەرئ تە عامات طوعمەیی چاشت و شام
 میوہی گوناگون تە عام شیرین
 جە سینەیی مورغان پوختە و پریانی
 جە خورما و جە شیر توحفەیی
 شە کەر پارە و قەندەرات ئابڵەدار
 خواردە نیی تە مام چە نیی نەقد گیان
 بەی دەستور وانان شوّریی حیکایەت
 چە نی ئەورە عنای زیبای غەزەل پوّش
 مە نزل نە یانەیی ھەفتەم کە ردشان
 مە حکەم کە رد ئەبووب چون دورج
 یا نەیی بەودە ستور خالیّ جە ئەغیار
 زولہ یخا سە رمەس وە دیدە و وە گیان
 وەرئزەیی رازان شە کەر بارویش

(۱) لەم بەر شیعەرەدا وتراوە کە زولہ یخا یوسفی لە خەوندا دیوہو بەناوی عەزیزی میسری ناسیوہ
 کە عەزیزی میسر دیتە خوازیبتی، زولہ یخا لەروی ئەو خەونەوہ شوی پێدەکا، بەلام دوای ئەوہی
 یوسف دەبینی دەی ناسیتەوہو دەلی ئەمە یە ئەوہی لە خەونمدا دیوہو عاشقی بیوم. شە پوئل

بهردهش وه بالای سهریر زهر کیش
 سهررو، وهش رهفتار دلآرام من
 یوسف وهزامهش مه لهمم نه شاننا
 نه زهر وهروی فهرش زهمن که ردهبیبی
 زوله یخا وات:

چه ندان تا سهی توّم ئهی گهنج نایاب
 چهند سالن بئی توّهام نه تهب و تاب
 یوسف له ترسی تاوان پیکردن له بهر زوله یخا رای کرد بولای درگا

زوله یخا بئی تاو رهوان بیش نه شوّن
 شه رارهی شهوقهش تاقت سهند چه نهش
 دهستهش پهی یوسف به رد،

وه بئی ئه نندیش
 ته کار دا یوسف یهقهش پاره بیی
 یهقهش گرت جه پشت کیشا پهری ویش
 صهیدئاسا جه دام بهند ئاواره بیی
 (یوسف و زوله یخا: ئابین و ئه وین.

تا سهره نجام یوسف له دهم درگا که ده یویست برواته دهری عهزیزی دی و زوله یخایش
 به دویه وه بو، وه کراسه که ی یوسفی له دواوه بچراند بو

دهر هینانی یوسف له چالآو

یوسف سی شهو و روژ له چالآو دابو، بو روژی چوارهم کاروانیک له شامه وه به ره و
 میسر دهر ویش و نیریک ئه و چالآو بارگه و بندیان خست، ده لین: سهر کاروانه که نیوی
 مالیکی کوری زه عری خوزاعی بو، به دوکس له پیاوه کانی وت: ئا برون له و چالآو
 هندی ئاوه لگوتین. ئه وانیش چونه سهر چالآو که و دولچه یان رو هیشته نیو چالآو
 که، له ناکاو تی گه بین که دولچه که، قورس بووه، وایان زانی که زور پروتهژی بووه له
 ئاو، کیشایانه سهری، روانیان و امیر مندالیککی زور جوان و خوین گه رم و خوین شیرین له
 نیو دولچه که دایه، پیاوه کان به دیتی ئه و منداله جوان و له بهردلاننه واقیان ورم او

سهریان سورما، کاره ساتیان به مالیک را گایاند، ئه ویش به په له و به له زخوی گه یانده سهر چالاوه که، کاتی چاوی به جه مالی بی وینه یوسف که وت به عه جباتی زوره وه له بهر دهم یوسفی جوان و ته رلان وهستا، وه به حه به سانوهه ئاوله زاریدا ویشک بوو دهی روانی یه به ژن و بالا و جوانچاکی و خوین گهرمی یوسف، پاشماوه یه ک دهمی هه لپچری و لهوی پرسى تو کیت؟ وه لهم چالاوه داچت ده کرد؟ یوسف وتی: من کورپی یه عقوب له بنه ماله و زاروکانی ئیبراهیم و ئیسحاقم، براکانم منیان خستوته نیو ئه م چالاوه، مالیک و تی: ئه مه نیشانه ی به خته وهری منه که له باتی ئاو گه وه هری شه و چرای وه ک توّم لهم چالاوه، بو هاتوته ده ری. ئه وساده ستوری دا کراسی جوانی له بهر بکه ن و یوسفی هه لگرت و سواری کرد و به ره و میسر کاروانیان ئاژوت.

کاروان دواى ریی برینی زور دورو دریز گه یشته سهر زهوی پان و به رینی میسر، خه لکی کاتی چاویان به هاتنی کاروان که وت، ده و ران ده وری کاروانیان گرت، ئه و خه لک و حه شیمه ته له دیتنی یوسف تیر نه ده بون، له دلی خو یاندا ده یان وت خوا یا ئه مه ئاده می یه یا فریشته و په ری یه، چونکا تا ئه و سهر ده مه هیچ یه ک له وانه مرو فیککی جوانچاکی وه ک یوسفیان، قهت نه دیبو، خه لکی له خوشی و جوانچاکی یوسف ده ستیان کرد بووه زه نازه نا و شایی کردن، خیوی کاروانه که، پیی و تن: سوژی له نیزی که کوشکی عه زیزی میسر بار و بنه ی کاروان پان ده که یه وه و ده یخه یه، بهر چاو و ته ماشای خه لکی، ههر که س کراهه، با سوژی بیته ئه و شوینه دیاری کراهه، ئه و شه وه له هه مو کوپرو کوبونه وه یه کدا، قسه و باس ههر له جوانی و جوانچاکی یوسف ئه و لاهه میر منداله بوو، که خیوی ئه و کاروانه له گه ل خوی هی نابوی.

بو روزی دواپی، خه لکه که پوئل پوئل و دهسته دهسته به ره و ئه و شویتیه ی که خیوی کاروانه که دیاری کردبو، کشان و لهوی کوبونه وه و کوژیلکه یان دا، حه شیمه ت ئه و نه زیاد بو، ههر جمه ی ده هات، جیگا نه ما بو تاخه لک لیی دانیشی یا لیی راهه ستی و ته ماشای به ژن و بالا و جوانی و خونجیلا نه یی یوسفی جوان بکاو بتوانی له نیزی که وه، یوسف ببینی و بو ی پروانی.

مالیک یوسفی ناردبووہ، گہر ماو، جادوای خوشتون جلک و بہ رگی جوان و رازاوہ یان، لہ بہر کرد، دانہ دانہی دور و مرواری یان بہ موی قژی زیرینی تہوا کرد و پشتینی رازاوہ بہ یاقوت و زومرودی لہ پشت بہست. وہ تہختی بہ رزی ہینا و یوسفی لہسہر دانا.

خہ لکی کاتی چاویان بہ یوسف کہوت دہستیان کرد بہخوشی و شادی و پلہ زیقان و ہوراکیشان، ہہر کہسی لہ بابہت جوانی و شیوایی و خوشیکی یوسفہوہ، شتیکی رادہ گہ باندو دہیان کردہ ہہرا ہہرا و شادی، تا دہنگہ دہنگی تہ و خہ لکہ، گہ پشتہ گویئ (فوتیفرع) عہزیزی میسر کہ لہ کوشکی خویدا دانیشتبو.

عہزیزی میسر لہ پیاوہ کانی خوئی ہوئی تہو زہنازہنا و قسہ و باسہی پرسی. یہ کی لہ پیاوہ کانی وتی: قوربان کاروانی مالیک غولامیکی لہ تہ ک خویدا ہیتناوہ کہ لہ جوانچاکی دا بی وینہیہ و تہم گرمہ گرم و دہنگہ دہنگہ، بوڈیتی تہوہ، خہ لک سینگہ دریی یانہ تا بچن و لہ نیریکہ وہ، تہو لاوہ جوانچاکہ، کہم وینہ بینن و تیر تیر تہ ماشای بکہن و بوئی بروانن.

زولہ یخا ژنی عہزیزی میسر کہ لہوئی بو، دوا ی بیستنی تہو قسانہ وتی: ٹاوہرہ با پیکہوہ ٹیمہیش بروین تابینن.

عہزیز خوئی ساز کرد و لہ تہ ک زولہ یخای خیزانیدا لہسہر تہختی رہوان، چونہ تہو شوٹنہی کہ مالیک بارگہ و بنہی لی بلاو کردبوہ وہ.

کاتی زولہ یخا چاوی بہ جہ مالی بی وینہی یوسف کہ وت دلہ خورپہی پی کہوت و یہ ک ہہو دلئی کہ وت بووہ دلبرای، لہم لاشہ وہ عہزیزی میسر لہ بہر عہ جبات مان، دہمی واق ما و سہری سورما و زوری لا جوان و جوانچاک بو. لہو کاوہ دابو، کہ کریاران ہہر دہمہی نرخئی زیاتریان بوکرینی یوسف پیشنیار دہ کرد تا سہرہ انجام عہزیزی میسر بہ پیشکاری خوئی وت: برو تہو لاوہم بہ ہہر نرخئی کہ شیاوہ بو بکرہ و بہینہوہ مالی.

بہ مجورہ عہزیز یوسفی لہ مالیک کری و یوسف ہاتہ کوشکی عہزیزی میسر و نیشتہ

جیبی بو.

یوسف ساله‌ها له کۆشکی عه‌زیزی میسر مایه‌وه و له و ماوه‌ها بو که روژ بو روژ هه‌لیده‌داو به خودا ده‌هات و جوان و جوانتر ده‌بو، زوله یخایش که ئه‌وه هه‌مو جوانچاکیه‌ی له یوسف دا ده‌دی، شیت و شه‌یدای یوسف ببو و له‌بیری ئه‌وه دا بو که چلون تامی کامی لێوه ربگرئ، زوله‌یخا نه‌ی ده‌ زانی یوسف پینغه مبه‌ر زاده یه‌کی نه‌جیبه‌و دوره له‌هه رجوره هه‌لخزان و خواری و تاوانیک، وه مروفتیکی پاکه، که بیجگه له‌ره زای خواگویی ناداته اشتیکی دیکه، شکو و جه‌لالی کۆشکی عه‌زیزی میسر و جوانی و زیبایی و دل‌به‌ری، گولپه‌ری زوله‌یخا کموسکه به‌ک له ئاکار و خو و ره‌فتار و کرداری یوسف داشوینی به‌دغه‌ری دانانی، یوسف مروفتیکی مه‌زن و گه‌وره‌یه، که دل و ده‌رونی ته‌نیا وه‌ته‌نیا داوه‌ته لای خوا و خوادوژی، ته‌نیا وه ته‌نیا له خوا بیر ده‌کاته‌وه و سه‌رنج ناداته ئه‌م و ئه‌و، یوسف مروفتیکی مه‌له‌کوتی یه، لای ئه‌و قوژبنی تاریک و شتی‌داری زیندان و کۆشکی باشکوی شاهان، یه‌کسانه، له هه‌ر شتی‌کدا ته‌نیا باری مه‌عنه‌وی ئه‌وه له به‌ر چاو ده‌گرئ، مروفتیکه، که ئیراده و لینه‌وینی وه‌ک پولا یه، به‌هه‌ر بایه‌ک ناکه ویته‌شنه.

گه‌لو زوله‌یخا له‌وه بی‌ئاگایو، بویی هه‌ر واره‌مه‌کیانه له خورا ئه‌وینی یوسفی له‌میشکیدا په‌روه رده، ده‌کرد و شیت و شه‌یدای یوسف ببو و له‌خووه دلی بو یوسف ده‌بوراهه، هه‌ر روژیک به‌جوریک ئه‌وینی خوی به‌یوسف ده‌نواند، کێچ که وتبه‌وه که ولی، ئاراو قارای نه‌بو.

به‌لام یوسف به‌و ئیراده قه‌وی یه‌وه، به‌و ئیمان و باوه‌ره پاکه‌وه که به‌خوای هه‌بو، هه‌رجاری به‌جورئ خوی له‌داوی هه‌وسبازی و شه‌یتانی زوله‌یخا رزگار ده‌کرد، تا روژی له‌روژان زوله‌یخا لێرا هه‌رجور بووه یوسف بگرئ و تامی کامی لیبی وه‌ربگرئ، جا ئه‌وه‌بو خوی رازانه وه‌و جلک و لیباسی زور جوان و ره‌نگینی له‌به‌ر کرد و هه‌مو جووره خشی و خاویکی به‌خودا هه‌لواسی و یوسفی بانگ کرده‌لای خوی.

یوسف چووه دیوی لای زوله‌یخا: زوله‌یخا وتی: وه‌ره‌لای من دانیشه ده‌مه‌وی که می‌له

ته ک تۆ دا قسه بکه م و بدویم.

یوسف له لای دهستی دانیش، زوله یخا وتی: یوسف دهم و چاوی تۆ، رومه تی تۆ چه ند جوان و نارسک و پرنائو و دلگیره، یوسف له وه لاما وتی (احسن الخالقین) خواوای خولقاندوه.

وتی: چهن جوان و نه رم و خاوه، موی سه روکا کۆلی جوانی تۆ، یوسف له وه لاما وتی: یه که م شتی که له قه بردا ده و ری مووه، زوله یخا وتی: چهن جوان و نه خشین و شه فاف و گیرایه چاوی جوانی تۆ، یوسف له وه لاما وتی: یه که م شتی که ده به ستری پۆلوی چاوه که ویک دی و ئیتر نابینی زوله یخا وتی: چ بوئی خوشت لیدی، ده لپی گوله بین خوشه ی، بینی عه تر و عه بیر ده ده ی، وتی: ئه گهر دوا ی سی روژ مردن من بینی له بهر بوئی ناخو شم به په له راده که ی و لام دانانیشی.

زوله یخا وتی: یوسف من ده مه وئی له تۆ نیری ک بم، که چی تۆ له من دوری ده که ی.

یوسف وتی: من ته نیا له که ره می خوا نیری کی ده خوازم.

زوله یخا وتی: تۆ بروانه نیو چاوم هیرو هه ناوم، یوسف فه رموی له شه یتان ده ترسم.

وتی: ئه گهر به قسه م نه که ی ده لیم: وات نازار بدن ئاخ و ئوخت لی بچهن.

یوسف وتی: خوا یار مه تیم ده دا. له و ده مه ی دا زوله یخا تورپه و جنگز بو ویستی به زور

تامی کام له یوسف بستینی، یوسف له ترسا رای کرد، وه به ره و درگای ده ری کۆشک

دهر باز بو، زوله یخا به په له به دوی که وت، یوسف خه ری کی کرد نه وه ی درگا که بو تاله

و کۆشکه راکاو برواته ده ری زوله یخا له پشته وه داوینی کراسه که ی یوسفی توندگرت و

به ره و دوا کیشای، کراسی یوسف له دوا وه داتیلشا و درپا و له تیکی له نیوله پی دهستی

زوله یخا داما، یوسف درگای کۆشکی کرده وه ویستی برواته ده ری له و ده مه ی دا

عه زیزی میسرگه یشسته بهر درگای کۆشک، یوسفی به و جوړه دی، زوله یخا که به دوا ی

یوسفه وه بو، کاتی چاوی به میرده که ی که وت واله دهم درگایه، یه ک به حوی قیزاندی و

له قریشکه ی دا و وتی: میرده که! که سی که سه باره ت به خیزانت چاو داگری یا

چاوشاریکی له گه لدا بکا سزای چیه؟

عهزیز که بروای به پاکی و راستی و دروستی یوسف هه بو لی پرسی، چیه و چقه و ماوه،
که وازوله یخا ئالۆز و به داوه؟

یوسف وتی: زوله یخا پری پیدا کردم و منیش له تاوا له دهستی رام کردوه، ویستم له
درگاوه خوّم دهر باز بکهّم تاله چاو چنۆکی و چاو نهزیری زوله یخا خو زگار بکهّم، که له
پشته وه په لاماری دام و کراسه که می تیلیشان و دای دربی، زوله یخا ده یه وی ئاوال
بوّ خوئی ساز بکا جائه وه یه ئاوری کردوته وه.

عهزیز روی کرده زوله یخای خیزانی و پیی وت: ئه وه ی یوسف ده یلی راسته؟ زوله یخا
وتی: خه یر، هه مو قسه کانی درویه و ئه بی سزا بدری و به سزای کرده وه ی خوئی بگا،
وادیاره یوسف ئاوی بی لغاوی خوار دوته وه. تا ئاوی تال و سویر نه خواته وه نازانی
له گهل من چلوّن ههستی و دانیشی. عهزیز که ده ی زانی یوسف پا که و بیتاوانه لیبرا واز له
و قسه و باسه، بی و دیزه به دهر خوئنه ی بکا و ئا و به ئا و را بکری و ئیدی قسه ی لیئنه بیته وه
و به ردی له سهر دابری.

به لام له به د به خیتان قسه ی عه شق و ئه وینی زوله یخا تا که وته زاری که وته شاری و زاره و
زار و شاره و شارگه را و بلا و بووه، جا زوله یخا که زانی واله نیوخه لکدا سوک و چروک
بوئی دهر وانن و توانج و ته شه ری تی ده گرن، میرده که ی خوئی دنه دا تا یوسف بخه نه به
ندیخانه وه تاله لکو به وه زیانتر خه لک به سور و توری نه زانی و ئیدی ئاوله ئاسیاوی هه
لبری و یوسف به تاوانبار دانری و له به ندیخانه توند کری، به خه یال ئیدی قسه نه یه ته
سهر زوله یخا، با قسه ی خوّمان بی سهره نجام زوله یخا توانی به گزی و فزی به هوئی
عهزیزی میردی یه وه، یوسف به تاوانی پاکداوینی و پاکی له به ندوزیندان توند بکا به و
گومانه که به وه یوسفی ته می کرد بی، زوله یخا ئیتر له وه ئاگادار نه بو که زاروکی پیغه
مبه ری خوا زیندان و کوّت و به ند، به وه مووه رهنج و دهرده وه، له کوّشک و ته لاری
عهزیزی میسری پی باشته، له زیندانا زور ئاسوده تره تاله کوّشکی ئاوا پروته ژی له
شه یتان و گزیکار و مروّفی ناراست و خوّ خواز و دورله ئینسانی و مروّفانی.

گهلۆ: یوسفی بی تاوان خرایه زیندان. جادوای چه ندرۆژ له زیندان مانه وه، ساقی و

ئاشپهزی فیرعه و نیشیان به ناوی (شهر هاقم و شه رهاکم) خسته زیندان.
 یوسف پینچ سالی ره بهق له زیندان به ندکرا، له و ماوه دا زیندانیانی رینۆینی ده کردو
 ئەوانی بورینگای حهق و خواناسی و خوادۆزی بانگک ده کرد، تا روژیک، سه ره له به یانی
 که ساقی و ئاشپهزی فیرعه ون له خه و، وه خه بهر هاتبون، به یوسفیان وت: دویئی شه و
 خه و نیکمان دیوه، و اتا که مان پیی بلیی.

یوسف له ساقی پرسی چخه و نیکت دیوه؟ بلی بزنام ساقی عهرزی کرد له خه و نمدا چومه
 باخه میویک، وه له و باخه دا بنه داره تری یه ک هه بو، که سی شاخانه بو و سی هیشوه
 تری به ولق و پوپانه وه شور ببونه خواری، من ته و سی هیشوه تری یه م له بنه میوه که کرده
 وه و چنیم، جا له وانه شه رابم ساز کرد و بردم دامه دهست پاشا و پاشایش زوری پیی
 خوش بو و خوشی له من هات و زوری لوتف له گهل کردم.

چون ساقی پاشا (شهرهاقم) خه و نه که ی خووی بو یوسف گیرایه وه، ئاشپه زیش
 (شهرهاکم) هائه بهرده یوسف و عهرزی کرد: منیش له خه و نمدا دیتم واسه له یه ک نان
 له بان سه رمه و بالندهم و په له وه ران دین له وه ده خون، تکایه و اتا که یمان بو لیکک بده وه.
 یوسف بهر له و اتا کردنی خه و نه کانیا ئەوانی بورینگای راست و خوا به یه ک زانین و
 براو ئیمان به خوا ی بی لف و تاقانه بانگ کرد و ریگای خوا ی نیشان دان و فهرموی:

ئایا خودان و خیوی جیا جیا و بی حهقیتهت که به دهستی ئیوه و باوبا پیرانتان ساز دراون،
 باشترن یا خوا ی تاک و خاوهن هیز و به دپهینه ری جیهان و جیهانیان؟

یوسف فهرموی: هاو به ندی یانی من باش بنران ئەوانه که بیجگه له خوا ی بهرزو بلیند
 خودان و خالقی ئەم دنیای بونه، ههرشتی دیکه بکه نه مه عبود بو خوتان، پوچ و بی بنه
 ره ته و بو عیبادهت کردن ناشین، ته نیا ئەبی بو خوا و به دپهینه ری ئەم کائیناته عیبادهت
 بکه یین و بهس، جا که وایه دهست له شیرک و بوت په رهستی بهر دهن و تۆبه بکه ن و
 پروا باوهر به خوا ی باری ته عالی به خشه رود لاوا و دلوفان و دههنده و بهوزه بهینن.
 یوسف جادوای ئەم په ند و رینۆی نییانه، واتای خه و نه کانی ئەوانی به مجۆره بو لیکدانه

وه و فهرموی:

یه کی له ئیوه که له خه ونیدا باخی میوی به و جوړه دیوه تاسی روژی دیکه نازاد، ده کری و دوباره ده چینه وه سهر کار و باری پیشوی خوئی.

ساقی کاتی هم قسانه ی بیست زور شاد و خوشحال بو وعهرزی یوسفی کرد، جائیستا واتای خه ون دیتنه که ی هاوالم به یان بکه تا ئه ویش شاد و دلخوش بی.

یوسف فهرموی: واتای خه ون دیتنی ئه و تان به مجوره یه:

تاسی روژی دیکه، له داری ده دن و بالنده و په له وه ران میشکی سهری به دهنوگ ده ردین و ده یخون.

ئاشپه زکاتی ئه وه ی بیست وتی:

من خه و نم نه دیوه و ئه وه بو توّم گیرایه وه به دروو به ئانقه ست ئه وه م به تووت.

یوسف دو عای بو کردن و به ساقی وت: کاتی له زیندان چوینه ده ری و نازاد بوی، لای پاشا یادم بکه و بیژه بی تاوان، پنیج ساله به ند و زیندانم، به لکو منیش نازادبم.

جادوای سی روژ زیندانه وان ساقی و ئاشپه زی بانگ کرد و درگای زیندانی بو کردنه وه و ههر به و جوړه ی یوسف فهرموبوی ساقی دوای نازاد بون، که رایه وه بو سهر کار و باری

جارانی و ئاشپه زیش کرابه دارا. به لام ساقی ئه سپارده ی یوسفی له بیر چبوه وه و چون نازاد کرا یوسفی له بیر چبو، وه یوسفی بی تاوان ههوت سالی دیکه له به ندو زیندان

قه تیس ما، تاشه وی له شه وان فیرعه ون خه ونیک ده بین و به په شو کاوی و ترسه وه له خه و راده چنه کی، هاوارده کاو دارو دهسته که ی ههروه کو یا جوج و ماجوج له پاشا

ئالان، ئه ستیره ناسان و خه ون زانان و لیکورانی خه ون دیتیان، بو پاشا بانگ کرد، پاشا خه ونه که ی بوگیرانه وه، به لام که س نه ی توانی به باشی واتای بکاوئه و خه ونه ی پاشا لیک

بداته وه، به پاشایان وت: له خه ون دیتنی هاته ران و پاته ران ده چی، واتای بو نابیندریته وه. فیرعه ون له دلی چه قیبو، که ئه وانه نای زانن، ده بی سهره نجام یه کی په یدا بکه ن تا به باشی

واتای ئه و خه ون دیتنه ی بو لیک بداته وه له و کاوه، له نا کاو ساقی فیرعه ون که له وی بو، یوسف هات به بیریداو زور جوان باسی یوسفی بو فیرعه ون کرد و رای گه یاند که یوسف

به راستی زور باش، وه به و ردی واتای خه ون دیتن لیک ده داته وه و چاکی ده زانی و به

گشت خهون دیتنیگ زانا و ناسیاوه و زانایانه لیکیان ده داته وه. ههروه ک خهون دیتنی من و ناشپهزی به راستی و دروستی لیکدایه وه، به راستی ئه وه ی یوسف فهرموی مو به مو به راست گه را، به باوه ری من یوسف له زانینی واتای خهون دیتندا له جیهاندا بی و پنه یه، به پاشای وت: من دلنیام ئه و واتای ئه م خهون دیتنه به باشی، وه به وردی و زور رون و ئاشکرا ده توانی لیگ بداته وه.

فیرعهون که ئه م قسانه ی بیست، به ساقی وت:

به پهله برو، هه رچی زوتره له وئی له زندان واتای ئه م خهون دیتنه ی لی پهرسه، بزانه چده لی.

ساقی بهله ز به لام به شهرمه وه چوووه خزمهت یوسف و واتای خهون دیتنی فیرعهونی لی پرسی.

یوسف بی ئه وه ی له بی وفایی ساقی قسه بکا، زور ورد و له سه ره خوگویی بو قسه کان و خهون دیتنه که ی فیرعهون راگرت و خهونه که ی فیرعهونی واتا کرد و بویی لیکدایه وه. ساقی دوای بیستنی واتای خهونه که، گه راوه بولای فیرعهون و پوخت و نه غذ قسه کانی یوسفی بوگیراوه.

جادوای تهواو بونی قسه کانی ساقی، فیرعهون ودهس و پیوه ند و میوانه کانی فیرعهون له و اتاو لیکدانه وه ی یوسف له و خهون دیتنه سه ریان سورما، واقیان ورمما، هم مو به تیکرا چونه سه ر ئه م قسه و زور با تاسه وه و تیان، خوزیا، ئه م لاوه زانا و پرعيلم و حیکمه ته مان له نیزیکه وه بدیایی، له م لاشه وه فیرعهون تی گه یی که واتای خهون دیتنه که ی زور به وردی و به ئاشکرا ئه و لاوه به ند کراوه لیکیداره ته وه و ریگا چاره شی نیشان داوه، فه رمانی دا زور به له زبچن یوسف به پنه لای فیرعهون تا له گه ل یوسف له نیزیکه وه ناسیاوبی و له زانست و زانینی ئه و بو هه لسوراندی کار و باری گرینگی نیشتمان و ولات که لک وه رگرن.

ساقی له خوشیان زور به پهله بو ئازاد کردنی یوسف خوئی گه یانده به ندیخانه و عهرزی یوسفی کرد:

فیرعهون دهستوری داوه ههرچی زوتر ئازاد بکریی و بچیته لای فیرعهون زور تامه زروی دیدارته و زوری پیخوشه بت بینن.

ساقی وای بیرده کرده وه، کاتی یوسف ئه م هه واله بیستی زور خوشحال ده بی و زور زوله زیندان دپته ده ری و له گهل ئه ودا ده چیته لای فیرعهون، به لام یوسف به راوه ژوی چاوه روانی ساقی، له پرسف و وه رومی دهستوری فیرعهون داوتی:

برو وه لای فیرعهون و پی بلی: تاله بابته منه وه بکوئینه وه جا ئه گهر بی تاوانی منی بو روناک بووه وه وزانی له ده رباری ئه و داچه ده بورئ و ژنانی ده ربار بوچ له باتی پاک کردنی نارنج و لیمو، دهست و په نجهی خو یان بری؟ جا ئه گهر له کاره ساته که، ئاگادار بو و بی تاوانی منی بو ده رکه وت، دیمه لای دهن، با ههر له م به ندیخانه داقه تیس بم.

ساقی به په له گه راوه بو لای فیرعهون و قسه کانی یوسفی بوگیراوه، فیرعهون که بو دینتی یوسف ئاراو قارای نه بو، زور به له ز دهستی کرد به کوئینه وه له و کارو بارو رو داوه و له ژنانی ده ر بار و ژنی عه زیزی میسر (زوله یخا) سه باره ت به ئه وینی زوله یخا به یوسف پرسیارگه لی وردی کرد، ژنانی ده ربار به تیکرایی پاکی و پاکداوینی یوسفیان راگه یاند، له پاشان و تیان: یوسف له مرو فانی، راستی، پاکی و بی خه وش و دروستی له جیهاندا بی و تینه یه و پاکه و چاکه وله چه کانه.

ئه و سا فیرعهون زوله یخای بانگ کرده لای خوئی و راستی و دروستی کاره ساته که ی لی و یست.

زوله یخا چاره ی نه ما، ته نیا ئه وه نه بی راستی کاره که پوخت و نه غد بی درو بو فیرعهون بگیریته وه، جا ئه وه بو رای گه یاند که من: (زوله یخا) به یه که م ته ماشا عه شق و ئه وینی یوسف ده لیه نیو دل و ده رونم، وه له سوئی یوسف ئه مانم لی برا، شی ت و شه ی دای ئه و بوم، به لام یوسف به و روجه گه وره و پاکه وه، وه به و ئیراده قه وی و لی ئه وینه، قه ت له ریگای حه ق و حه قیقه ت و راستی و پاکی و دروست لای نه دا و به عه زیز خه یا نه تی نه کرد، وه هه میسه خوئی له من دور ده خسته وه تا ئه و جیگایه له بهر راستی و پاکی گو شه ی ته نگ و تاریکی به ندیخانه ی له باتی کو شکی رهنگا و رهنگی عه زیز له بهر

چاوگرت و تائیسنا و اچه ندین ساله به تاوانی بی تاوانی و له بهر پاکی و داوین پاکی واله به ندا قه تیس، ماوه په کوله پاکداوینی ته و لاوه، که من دل و هه ناوم بهو داوه، جه رگم بوی بر اووه و هیزی ته ژنوم شکاووه تین و ته و ژرم له له ش و لاردا بوی نه ماوه.

جا کاتی بو فیرعه ون و فیرعه ونیان بی تاوانی و پاکی و پاکداوینی یوسف دهر که وت و رون بووه وه، ته وه نده دیکه دل و درونیان بو دیتنی یوسف گری گرت و زور به په له ده ستوری دا تا هه رچی زوتره بر و یوسف به ریژ و حورمه تی تابیه ت بهینه لای من.

نو کته: بو په که مجار که پیاوی فیرعه ن چووه شوین یوسف تاله زیندان بیتنه دهری، یوسف خوئی گرت، نه گهر ئیمه مانان بو این خیرا ده هاتینه دهری ده مان وت: جارئی باله م کونه ره شه رزگار بین، ده لین: فیرعه ون کاتی زانی یوسف و راست وره وان و ئاشکرا خه ون دیتنه که ی بولیکداوه ته و ریگای چاره یشی نشان داوه ویستی خوئی. بچی بو زیندان تا یوسف رزگار بکا به لام له بهر تا غوتی گه ری خوئی نه چو، پیاوی نارد، بو جاری دوه میش که داوین پاکی یوسفی بو دهر که وت، ویستی ته مجاره خوئی بچی و یوسف له گهل خویدا بهینه لای خوئی و کارو باری میسر بداته ده ست یوسف. به لام غوللوری تا غوتی ری پی نه دا، پیاوی نارد، جا کاتی یوسف زانی پاکداوینی ته بو فیرعه ون و فیرعه ونیان رون بو ته وه، له زیندان هاته دهری و چووه کوشکی فیرعه ون، زور به قه در و ریژه وه فیرعه ون لای خوئی دایناو به یوسفی وت: (انک لدنیا مکین و امین) یوسفیش فهرموی: (و اجعلنی علی خزائن الارض انی حفیظ علیم)

گهلو کاتی یوسف له زیندانه وه هاته کوشکی فیرعه ون، لهو ده مه ی دا که جه مال و که مالی یوسف دهر که وت، فیرعه ون و فیرعه ونیان چاویان بهو هه موه جوانی وله باری و شکو و شه و که تی یوسف که وت، مات و حه یران مان و زور به ریژه وه له به ری هه ستان و فیرعه ون ده ستی گرت و له نیتزیک خوئی داینا و زوری قه در و ریژ لینا و دلخوشی دایه وه و خه ون دیتنه که ی خوئی بو گراوه و پی وت پیم خوشه له زاری شیرینی پاک و خاوینی خو ت و اتای خه ونه که م جارئی دیکه بیستم، له بهرا فیرعه ون به یوسفی وت له خه و نمدا دیتم و ا حه وت گای قه له و له جو گه له یه ک په رینه وه و له نیو چیمه ن و میرگ و

میتر خوزاریکدا دهستیان بهچهرین و لهوهرین کرد، له پاشان چهوت گای لهر و لاغر هاتن و ئه و چهوت گا قه له وانان خوارد، دوا به دوا ی ئه وه له خه و نمدا دیتم که چهوت گولی سهوز، چهوت گولی ویشک و سپی له وان ئالا و ئه و گوله سهوزانه یان تیا برد، به جوړی که ئاسه واریان نه ما و قرته یان لی برا.

یوسف دوا ی بیستنی خهون دیتنه که ی فیرعهون فهرموی:

هه روه کو به پیاوه کهت دا له بهرا رام گه یاندبو، چهوت سال و لاتی میسر تهره سال و پرناز و نیعمت ده بی و دانه و یله و دهخل و دان و بهر هم زور و فراوان ده بی، جادوا به دوا ی ئه وه چهوت سال ویشکه سال وقات و قری و گرانی و که می ده خل و دانه و یله، رو ددها، ئه گهر لیستاوه ریگا چاره ی بو نه دوژر یته وه، ه بیته هو ی تیاچونی خه لک و له برسیان داخه لک قری تی ده که وی.

فیرعهون پرسى: چاره چی به؟

یوسف فهرموی: جوتیار و ورزیران ده بی له مروکه وه و له م تهره سالانه داله گشت سه ر زهوی و ههردی میسر، بهره دارانه دهست بکه ن به کشت و کال و چه ندنی گه نم، جو، هه رزن و گال و گوله پیغه مبه ره و نیسک و نوک و دانه و یله، تائه وه نده، دانه و یله له م چهوت ساله ی تهره سالیدا ئازوخه بکری، که له چهوت سالی ویشکه سالی وقات و قریدا بتوانین خورا بگرین و یارمه تی خه لک و لاوه کی و هه نده رانیش بدهین و ههست به نه داری و هه ژاری نه کهین فیرعهون وتی: ئه م هه موه دانه و یله چلون؟ وه له کو ی ئازوخه ی بکهین؟

یوسف فهرموی: ده بی ئه نباری گه وره گه وره (سیلوی ئه م سه ر ده مه) ساز بکهین و دانه و یله و دانه و یله که یش بو پاراستن له ئافهت به گوله وه هه لیگرین و ئازوخه یان بکهین. دیاره له کاتی قات و قریدا خه لکی هه نده ران به تاییهت خه لکی و لاته جیران و دراو سیکان، که دین له ئیمه دهخل و دانه و یله، وه ربگرن ئیمه یش له باتیان پول و دراو